

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет економіки та управління

Кафедра економічної теорії

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Економічна аналітика
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	05 Соціальна та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	051 Економіка

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Економіко-аналітичний інструментарій управління кредитним портфелем банку»

здобувача Коваль Анни Віталіївни _____
(підпис)

Науковий керівник: к.е.н., доц. Хохич Д. Г.

(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

В.о. завідувача кафедри: д.е.н., проф. Кириленко В.І.

(підпис)

Київ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет економіки та управління

Кафедра економічної теорії

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

ЕКОНОМІЧНА АНАЛІТИКА
051 - ЕКОНОМІКА

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
освітньо-професійної програми

М.К. Галабурда

(підпис) (ініціали, прізвище)

20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

В.І. Кириленко

(підпис) (ініціали, прізвище)

20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Коваль А. В.

(прізвище, ім'я, по батькові)

очної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Економіко-аналітичний інструментарій управління кредитним портфелем банку»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "31" січня 2024 р. № 159-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:

Нормативно-правові акти, статистичні дані, наукові статті, монографії, електронні ресурси.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні аспекти аналізу та управління кредитним портфелем банку (назва розділу)
Розділ 2	Економіко-аналітичні інструменти управління кредитним портфелем (назва розділу)
Розділ 3	Практичний досвід використання економіко-аналітичного інструментарію в управлінні кредитним портфелем банку (назва розділу)
Об'єкт дослідження:	Процес управління кредитним портфелем банку
Предмет дослідження:	Теоретико-методологічні підходи управління кредитним портфелем банку в умовах фінансових ризиків
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Використання економіко-аналітичного інструментарію управління кредитним портфелем банку з метою формування оптимальної стратегії для забезпечення стійкості та ефективності управління кредитними ризиками

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Теоретичні аспекти аналізу та управління кредитним портфелем банку
Дослідити основні принципи формування та управління кредитним портфелем банку.	
Дослідити концепція управління кредитним портфелем.	
Визначити стратегічні орієнтири та ризики управління кредитним портфелем.	

У розділі 2	Економіко-аналітичні інструменти управління кредитним портфелем
Дослідити кредитний скоринг та практику застосування скор-карт.	
Здійснити аналіз методів оцінки кредитного ризику.	
Дослідити систему раннього виявлення неплатоспроможності потенційного позичальника.	

У розділі 3	Практичний досвід використання економіко-аналітичного інструментарію в управлінні кредитним портфелем банку
Здійснити аналіз кредитного портфеля АТ «ПУМБ».	
Використати економіко-аналітичний інструментарій для аналізу фінансових показників банку.	
Оцінити ефективності управління кредитним портфелем АТ «ПУМБ».	

**Завдання підготував
науковий керівник**

Д. Г. Хохич

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

« _____ » _____ 20__ р.

**Завдання одержав
здобувач**

А. В. Коваль

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

« _____ » _____ 20__ р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 60 сторінок, 12 таблиць, 1 рисунок, список використаних джерел з 30 найменувань.

«Економіко-аналітичний інструментарій управління кредитним портфелем банку»

Об'єктом дослідження є процес управління кредитним портфелем банку.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні підходи управління кредитним портфелем банку в умовах фінансових ризиків.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – використання економіко-аналітичного інструментарію управління кредитним портфелем банку з метою формування оптимальної стратегії для забезпечення стійкості та ефективності управління кредитними ризиками.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- дослідити основні принципи формування та управління кредитним портфелем банку;
- дослідити концепцію управління кредитним портфелем;
- визначити стратегічні орієнтири та ризики управління кредитним портфелем;
- дослідити кредитний скоринг та практику застосування скор-карт;
- здійснити аналіз моделей кредитного ризику;
- дослідити систему раннього виявлення неплатоспроможності потенційного позичальника;
- здійснити аналіз кредитного портфеля АТ «ПУМБ»;
- здійснити використання економіко-аналітичного інструментарію для аналізу фінансових показників банку;
- оцінити ефективність управління кредитним портфелем АТ «ПУМБ»;

Практичне значення отриманих результатів. На базі дослідженої інформації надано оцінку ефективності управління кредитним портфелем банку

Описана і застосована методика проведення фінансового аналізу може бути використана на практиці під час оцінки діяльності як міжнародних, так і національних компаній.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023-2024.

Рік захисту роботи 2024.

Ключові слова: Кредитний портфель, фінансова аналітика, скоринг, фінансові ризики, рентабельність, ліквідність.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету економіки та управління
освітньо-професійної програми «Економічна аналітика»

Коваль А. В.

на тему: Економіко-аналітичний інструментарій управління кредитним портфелем банку

1. Актуальність теми: Кредитування є базовою складовою ефективною діяльності комерційних банків, оскільки є джерелом фінансових ресурсів. Враховуючи важливість кредитування для економічного розвитку та післявоєнної відбудови України, дослідження економіко-аналітичного інструментарію управління кредитним портфелем банку є вкрай необхідним та актуальним.

2. Позитивні риси кваліфікаційної роботи: узагальнено теоретичні аспекти управління кредитним портфелем банку, надано практичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління кредитним портфелем АТ «ПУМБ» в сучасних умовах.

3. Наявність самостійних розробок автора: наведена структура та розмір кредитного портфелю АТ «ПУМБ» за період 2022-2023 рр. На основі аналізу кредитної активності АТ «ПУМБ» визначено тенденцію зростання обсягу кредитних операцій за цей період.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: аналіз кредитного портфелю АТ «ПУМБ» в умовах воєнного стану має важливе значення для визначення орієнтирів кредитної стратегії та формування якісного кредитного портфелю, що включає пріоритетні напрями повоєнного відновлення вітчизняної економіки.

5. Наявність недоліків: система внутрішніх кредитних рейтингів для управління якістю кредитного портфелю АТ «ПУМБ», що наведена в роботі, не відображає ознаки погіршення виданих кредитів та збільшення ризику їх неповернення. Таким чином, залишається незрозумілим спосіб виявлення таких ознак та оцінка якості кредитного портфелю банку за цією системою.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: Кваліфікаційна бакалаврська робота Коваль Анни Віталіївни на тему «Економіко-аналітичний інструментарій управління кредитним портфелем банку» допускається до захисту перед ЕК. Оцінка письмової частини кваліфікаційної роботи 50 балів.

Науковий керівник: доцент кафедри економічної теорії, доцент, кандидат економічних наук

(підпис)

Хохич Д.Г.
(прізвище, ініціали)

“04” червня 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ.....	5
1.1. Основні принципи формування та управління кредитним портфелем банку.....	5
1.2. Концепція управління кредитним портфелем банку.....	11
1.3. Стратегічні орієнтири та ризики управління кредитним портфелем.....	16
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІКО-АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ.....	21
2.1. Кредитний скоринг: практика застосування скор-карт.....	21
2.2. Аналіз методів оцінки кредитного ризику.....	26
2.3. Системи раннього виявлення неплатоспроможності потенційного позичальника: значення та ефективність.....	30
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІКО-АНАЛІТИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ В УПРАВЛІННІ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ.....	35
3.1. Аналіз кредитного портфеля АТ «ПУМБ».....	35
3.2. Використання економіко-аналітичного інструментарію для аналізу фінансових показників банку.....	42
3.3. Оцінка ефективності управління кредитним портфелем АТ «ПУМБ».....	48
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	57

ВСТУП

Актуальність теми: У сучасних умовах глобалізації та інтенсивного розвитку фінансових ринків, проблема ефективного управління кредитним портфелем банку набуває особливої актуальності. Нинішній етап ринкових відносин характеризується значною роллю банківської системи для економічного зростання вітчизняної економіки. Кредитування є фундаментальною складовою ефективною діяльністю комерційних банків, оскільки є джерелом грошових ресурсів. Враховуючи важливість кредитування для економічного розвитку України, дослідження економіко-аналітичного інструментарію управління кредитним портфелем банку є вкрай необхідним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: дослідження якості кредитних портфелів банків знайшли відображення у дослідженнях таких вчених, як Білецька К.В., Бугель Ю.С., Вітлінський В.В., Дзюблюк О.Д., Ільчасов С.М., Карагодова О.О., Криклій О.А., Пасічник І.В., Пашков А.І., Примостка Л.О., Тиркало Р.І., Югай А.С. та інших.

Важливість для розвитку науки: Дослідження у цій галузі сприяють поглибленню розуміння теоретичних аспектів управління кредитним портфелем банку, таких як моделі оцінки кредитних ризиків, методи оцінки платоспроможності клієнтів. Вивчення економіко-аналітичного інструментарію дозволяє розробляти та впроваджувати новітні методи та моделі, що можуть підвищити ефективність управління кредитним портфелем вітчизняних банків.

Важливість для виробництва: Розробка та впровадження ефективних аналітичних інструментів оцінки кредитних ризиків, допомагають банкам краще управляти своїми кредитними портфелями, знижуючи неповернення кредитів та накопичення безнадійної заборгованості. Використання сучасних економіко-аналітичних інструментів дозволяє банкам раціонально використовувати свої фінансові ресурси, що сприяє зниженню витрат і підвищенню прибутковості.

Мета дослідження: використання економіко-аналітичного інструментарію управління кредитним портфелем банку з метою формування оптимальної стратегії для забезпечення стійкості та ефективності управління кредитними ризиками.

Об'єкт дослідження: процес управління кредитним портфелем банку.

Предмет дослідження: теоретико-методологічні підходи управління кредитним портфелем банку в умовах фінансових ризиків.

Методи дослідження: в ході написання роботи використовувалися такі методи як теоретичне узагальнення, порівняння, аналіз та синтез, класифікація і систематизація для впорядкування інформації про кредитні ризики та методи їх оцінки.

Теоретична, методологічна та практична значущість отриманих результатів: результати цієї роботи можуть бути використані для покращення управління кредитним портфелем банку, для здійснення подальших наукових досліджень в цій області.

Інформаційна база дослідження включає: нормативно-правові акти, що регламентують діяльність комерційних банків в Україні, статистичні дані Національного банку України, наукові статті, монографії, фінансова звітність АТ «ПУМБ».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ТА УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

1.1 Основні принципи формування та управління кредитним портфелем банку

Кредитний портфель – це сукупність кредитів, наданих банком на певну дату з метою одержання доходу у вигляді відсотків. Кредитний портфель відображає результати кредитної діяльності банку, включаючи залишки коштів від кредитних операцій. Ці залишки групуються за різними критеріями, включаючи заборгованість за кредитами. Вибір напрямків для кредитних інвестицій здійснюється на основі їх потенційної прибутковості та асоційованого ризику [1].

До заборгованості за кредитними операціями, що становлять кредитний портфель банку, належать [2]:

- строкові депозити, розміщені в інших банках;
- кредити надані іншим банкам;
- кошти на вимогу інших банків;
- кредити, надані за операціями РЕПО суб'єктам господарювання;
- кредити, надані зарахованими векселями суб'єктам господарювання;
- кредити суб'єктам господарювання в поточну та інвестиційну діяльність;
- кредити, надані органам державної влади та місцевого самоврядування;
- іпотечні кредити, що надані органам державної влади, органам місцевого самоврядування тощо.

Загальна сума кредитного портфеля визначається за балансовою вартістю всіх кредитів банку, в тому числі прострочених, пролонгованих і сумнівних, і вартістю позабалансових зобов'язань банку з кредитування.

На розмір і структуру кредитного портфеля впливають такі параметри [2]:

- кредитна політика банку;
- досвід і кваліфікація працівників кредитного відділу;
- розмір і вартість кредитних ресурсів;
- вимоги й обмеження Національного банку;
- рівень кредитного ризику.

Отже, під кредитним портфелем розуміється сукупність кредитів структурованих за терміном, валютою, ступенем ризику задля отримання дохідності наданих банком усім суб'єктам господарювання різних галузей економіки з метою отримання прибутку.

Основним вимогам до створення кредитного портфеля є його збалансованість, тобто високий ризик за деякими кредитами має бути компенсований надійністю та прибутковістю інших кредитів. Остаточною ціллю кредитної політики будь-якого банку є створення оптимального кредитного портфеля, де накопичення та розподіл кредитних ресурсів відбувається так, що видані кредити відповідають доступним кредитним ресурсам за термінами та сумами, дохідність за ними є максимально можливою в даному контексті, а рівень ризику знижується до мінімально прийняттого рівня.

Згідно дослідження Горбунова Т., для оцінки якості кредитного портфеля виникає необхідність класифікувати види кредитних портфелів, що наведено у таблиці 1.1 [3]

Таблиця 1.1 – Класифікація видів кредитного портфеля [3]

Класифікатор	Різновиди кредитного портфеля
1	2
Тип клієнта	<p>Клієнтський портфель є складовою кредитного портфеля банку та залишком заборгованості за кредитними операціями банку з фізичними та юридичними особами на певну дату.</p> <p>Міжбанківський портфель – це портфель за кредитами іншим банкам.</p>
Концентрація операцій певного виду	<p>Диверсифікований портфель – це розподіл кредитного портфеля серед позичальників, які відрізняються один від одного за характеристиками, за умовами діяльності. Диверсифікація за сумами означає відсутність або наявність великих кредитних ризиків та їхня концентрація. Диверсифікація за термінами (короткострокові, довгострокові кредити). Диверсифікація за валютами: якщо в національній валюті сформовано не менше 50% кредитного портфеля.</p> <p>Концентрований портфель орієнтований на окрему групу кредитів, які об'єднані не загальними цільовими ознаками, а за більш приватними критеріями (галузева і регіональна приналежність, кредитні продукти тощо).</p>
Кількісна характеристика	<p>Валовий портфель – це сукупний обсяг наданих банком кредитів на встановлений момент часу.</p> <p>Чистий портфель – це валовий портфель за мінусом суми резервів, яка передбачена на покриття можливих збитків.</p>
Види позичальників	<p>Діловий портфель – це сумарний обсяг виданих кредитів юридичним особам.</p> <p>Персональний портфель – це сумарний обсяг кредитів фізичним особам.</p>

Продовження таблиці 1.1

1	2
Якість управління	<p>Портфель доходу – орієнтований на кредити, що забезпечують стабільний дохід, при мінімальному ризику і постійної своєчасної виплати відсотків.</p> <p>Портфель ризику – складається переважно з кредитів з високим рівнем ризику.</p> <p>Збалансований портфель передбачає раціональне поєднання кредитів різного типу як високо ризикованих, так і низько ризикованих.</p> <p>Оптимальний портфель – передбачає акумулювання і розподіл кредитних ресурсів так, щоб видані позички відповідали наявним кредитним ресурсам за термінами і сумами, рівень прибутковості за ним є максимально можливим у певних умовах, а ступінь ризику зводиться до мінімально допустимого рівня.</p>
Види валют	<p>Портфель валютних кредитів – це сукупність кредитів, виданих у іноземній валюті.</p> <p>Портфель гривневих кредитів – це сукупність кредитів, виданих у гривнях.</p>
За ієрархією	<p>Кредитний портфель центрального відділення.</p> <p>Кредитний портфель філій банку.</p>

Кредитний портфель банку потрібно розглядати як звичайну сукупність кредитів. Зосередження уваги на значенні кредитного портфелю у здійсненні кредитної політики банку є важливою складовою його стратегії.

Тому кредитний портфель банку – це сукупність наданих банківських кредитів, які класифіковані на основі різних критеріїв, такі як розмір кредиту, рівень ризику, тип позичальника тощо, сформовані для отримання певного рівня доходу та забезпечення платоспроможності банківської установи при прийнятному рівні кредитного ризику, що не суперечить кредитній політиці банку.

Управління кредитним портфелем банку – це важлива складова загального менеджменту банку. Цей процес розглядається як скоординована сукупність дій у сфері розробки та реалізації кредитної політики, організації кредитного процесу шляхом безпосереднього впливу на кредитний портфель для досягнення стратегічних цілей діяльності банку [4]. Загалом основними параметрами

управління кредитним портфелем банку є дохідність та ризик, а метою формування кредитного портфеля – максимізація прибутків, підтримка ліквідності та максимально можливе взаємопогашення ризиків.

Базові функції управління кредитним портфелем банку можна розділити на три великі групи [5]:

- інформаційно-аналітична – відображає можливості банку при формуванні кредитного портфеля відбирати раціональні напрями застосування кредиту і прогнозувати їх розвиток на перспективу;
- оптимізаційна – дає банку можливості постійно удосконалювати структуру кредитного портфеля, визначати рівень його захищеності та оперативно розробляти заходи щодо мінімізації кредитного ризику;
- забезпечення диверсифікації кредитного ризику – дозволяє банку покращити показники своєї діяльності та зміцнити фінансову стійкість та надійність.

Кредитний портфель, як особливий об'єкт керування, представляє собою набір кредитів, що мають визначену структуру і відповідають цілям та вимогам банку щодо прибутковості, ризику, ліквідності та напрямків кредитування. Обсяг кредитного портфеля вимірюється за балансовою вартістю всіх кредитів банку, включаючи прострочені, пролонговані та сумнівні кредити. У контексті балансу банку, кредитний портфель розглядається як єдина цілісна частина активів банку, яка має свій рівень прибутковості та відповідний рівень ризику. Отже, прибутковість та ризик є ключовими параметрами управління кредитним портфелем банку.

Для підтримки високої якості кредитного портфелю на всіх стадіях управління, слід застосовувати відповідні методики управління. Ці методики можна досліджувати на трьох ієрархічних рівнях [6]:

- на рівні банку (формування кредитної політики; встановлення цін на кредити; використання кредитних деривативів, економічні показники, авторизація);

- на рівні кредитного портфеля (розподіл ризиків, встановлення лімітів, формування резервів, моніторинг кредитного портфелю, страхування, продаж кредитів, сек'юритизація);
- на рівні окремого кредиту (оцінка кредитоспроможності позичальника, структурування кредиту, документація кредиту, зусилля щодо забезпечення кредиту, моніторинг і контроль за кредитом та станом застави, аналіз та оцінка кредиту, ранжування кредиту).

Основні складові системи управління кредитним портфелем, як процесу, що включає планування, організацію, мотивацію та контроль, необхідні для досягнення цілей кредитної установи, варто розглядати з точки зору макро- та мікрорівнів [7].

На макрорівні аналізуються та регулюються кредитні відносини, пов'язані з обсягами кредитних інвестицій, механізми нагляду за кредитними операціями банків, а також контроль за дотриманням законодавчих норм та усуненням відхилень у діяльності банку.

З точки зору мікрорівня передбачається розробка кредитної політики, визначення пріоритетів на кредитному ринку та цілей кредитування, оцінка кредитної діяльності, порівняння фактичних результатів з прогностичними показниками, якісна організація кредитного процесу, моніторинг наданих кредитів. Додатково, важливо зосередити увагу на використанні сучасних технологій та інноваційних підходів для підвищення ефективності управління кредитним портфелем.

Отже, кредитний портфель – це важливий інструмент управління банком, який відображає результати кредитної діяльності та допомагає банку визначити стратегію кредитування. Портфель включає в себе всі кредити, що були надані банком і класифікується за різними параметрами, такими як розмір кредиту, ступінь ризику, термін дії, тип позичальників тощо.

Управління кредитним портфелем включає в себе ряд функцій, які можна розділити на три основні групи: на рівні банку, на рівні кредитного портфеля, на

рівні окремої позички, та кожна з цих груп включає в себе ряд задач що спрямовані на досягнення цілей банку. Система управління кредитним портфелем включає в себе процеси планування, організації, мотивації та контролю, які необхідні для досягнення мети кредитної установи. Ці процеси можна розглядати з позиції макро- та мікрорівня.

1.2 Концепція управління кредитним портфелем

Кредитний портфель – це всі надані банком кредити для отримання доходів. Саме кредитний портфель є найбільш ризиковим напрямом і вагомим компонентом структури відсоткових доходів, та найголовнішою метою управління кредитним портфелем – забезпечення максимальної дохідності з певного рівня ризику, а ризик та дохідність в свою чергу є основними параметрами, які характеризують кредитний портфель банку, його якість.

Згідно з П. Чубом, процес управління кредитним портфелем банку поділяється на п'ять етапів [8]:

- аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, ринку банківських послуг, кредитної діяльності банку, його ресурсного потенціалу, ринкової позиції;
- формування або перегляд кредитної політики;
- формування кредитного портфеля з оцінюванням кредитоспроможності окремих позичальників;
- оцінювання ризиковості та ефективності кредитного портфеля;
- обслуговування кредитного портфеля.

Управління кредитним портфелем банку тісно вплетено в процес управління ризиками, пов'язаними з кредитними операціями. Таким чином, кредитний портфель банку піддається впливу всіх видів фінансових ризиків, включаючи кредитний ризик, ризик зміни процентної ставки та ризик ліквідності. В загальному контексті, кредитний ризик є найбільш значущим ризиком для

кредитного портфеля. Кредитний ризик визначається як потенційні втрати банку через нездатність сторони, яка взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди з банком або виконати свої зобов'язання іншим способом. Серед основних ризиків кредитного портфеля слід відзначити ризик зміни процентної ставки, який характеризується як можливість втрати або невиконання доходів внаслідок негативної зміни різниці між процентними ставками за кредитним портфелем і ставками на залучення ресурсів [4].

Управління кредитним портфелем банку є критичною складовою діяльності будь-якого банку. Стратегія, що стоїть за управлінням кредитним портфелем, має забезпечувати оптимальне співвідношення між ризиками та доходами, а також забезпечувати фінансову стійкість установи. Одним із ключових аспектів цієї стратегії є концентрація управління кредитним портфелем. Тому потрібно розглянути поняття концентрації управління кредитним портфелем, її важливість для банку, та методи і стратегії управління цим аспектом.

Кредитний ризик визначається ймовірністю того, що позичальник не зможе або не захоче виконати свої зобов'язання згідно з кредитною угодою. Тому управління ризиком банку здійснюється на двох рівнях відповідно до причин його виникнення – на рівні кожної окремої позики та рівні кредитного портфеля в цілому.

Основними причинами виникнення кредитного ризику на рівні окремої позики:

- нездатність позичальника до створення адекватного грошового потоку;
- ризик ліквідності застави;
- моральні та етичні характеристики позичальника.

До чинників, які збільшують ризик кредитного портфеля банку, належать:

- надмірна концентрація ресурсів – коли кредити зосереджені кредитів в одному із секторів економіки, це може збільшити ризик;
- надмірна диверсифікація – коли розподіл кредитів між багатьма галузями призводить до погіршення якості управління через відсутність достатньої кількості висококваліфікованих спеціалістів, які розуміють специфіку галузі;

- валютний ризик – ризи, що пов'язаний з кредитним портфелем, що включає в себе валютні кредити;
- структура портфеля – якщо портфель сформований на основі потреб клієнтів, а не самого банку;
- рівень професійної підготовки персоналу.

В основному методи управління кредитним ризиком поділяються на дві групи:

- 1) методи управління кредитним ризиком на рівні окремої позики;
- 2) методи управління кредитним ризиком на рівні кредитного портфеля банку.

До першої групи методів належать:

- 1) аналіз кредитоспроможності позичальника;
- 2) аналіз та оцінка кредиту;
- 3) структурування позики;
- 4) документування кредитних операцій;
- 5) контроль за наданими кредитом та станом застави.

Методи управління ризиком кредитного портфеля банку [9]:

- диверсифікація;
- лімітування;
- створення резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями комерційних банків.

Загалом концепція управління кредитним портфелем банку – це стратегічний підхід до керування всіма кредитними ресурсами, які банк надає своїм клієнтам у формі позик, і спрямована на максимізацію прибутковості кредитного портфеля та мінімізацію ризиків.

Загалом, основними елементами для управління кредитним портфелем включають: ризикове управління, диверсифікацію, оцінка прибутковості, стратегічне планування, моніторинг та контроль.

Банки повинні оцінювати ризики, пов'язані з їх кредитними портфелями, сюди відноситься оцінка кредитоспроможності позичальників, моніторинг змін у економічному середовищі, які можуть вплинути на здатність позичальників повернути кредити, а також встановлення адекватних резервів для покриття потенційних витрат.

Для зменшення ризику, банки повинні диверсифікувати кредитні портфелі, і це може включати в себе надання кредитів за різними секторами економіки, регіонами, та типами позичальників (портфельна диверсифікація). Диверсифікація за секторами означає, що банк буде надавати кредити чи надає їх у різних галузях економіка, такі як промисловість, будівництво, торгівля, сільське господарство тощо. Диверсифікація за регіонами означає, що банк надає кредити позичальникам з різних географічних регіонів, і це може допомогти зменшити ризик через економічні умови, бо вони різняться в різних регіонах, наприклад банк може не кредитувати своїх клієнтів які проживають на території, що близько до місць ведення бойових дій тощо. Диверсифікація клієнтів за типами позичальників означає, що банк надає кредити фізичним особам, малим та середнім підприємствам, державним установам тощо, і це допомагає знизити ризик через різні рівні кредитоспроможності позичальників.

Банк повинен оцінювати прибутковість своїх кредитних портфелів враховуючи відсоткові доходи, витрати на управління ризиками, витрати на обслуговування кредитів тощо. Банк може використовувати фінансові моделі для оцінки прибутковості кожного кредиту в портфелі, враховуючи відсоткові доходи, витрати на управління ризиками та обслуговування кредитів.

Управління кредитним портфелем вимагає стратегічного планування, яке включає в себе визначення цілей банку, встановлення параметрів для кредитного портфеля, які відповідають цілям, а також розробити план для досягнення цих цілей. Наприклад, банк може визначити цілі, такі як збільшення прибутковості кредитного портфеля, зменшення рівня прострочених кредитів чи збільшення частки кредитів у певних секторах економіки.

Банк повинен регулярно здійснювати моніторинг свого кредитного портфеля та вживати необхідних заходів для коригування відхилень від встановлених цілей. Наприклад, для відстеження стану кожного кредиту у портфелі, відсоткові платежі, зміну стану кредитоспроможності позичальника, та при виявленні відхилень від цілей застосовувати необхідні заходи, такі як зміна умов кредиту, збільшення резервів або у крайньому випадку вимога повернення кредиту.

Отже, управління кредитним портфелем є важливим аспектом діяльності банку, оскільки він впливає на прибутковість та стабільність банку. Ефективне управління кредитним портфелем вимагає розуміння та управління ризиками, стратегічного планування, моніторингу та контролю.

Ключовими елементами управління кредитним портфелем є диверсифікація, оцінка прибутковості, стратегічне планування та моніторинг. Диверсифікація допомагає зменшити ризик, розподіляючи кредити між різними секторами, регіонами та типами позичальників. Оцінка прибутковості вимагає врахування не тільки відсоткових доходів, але і витрат на управління ризиками та обслуговування кредитів. Стратегічне планування включає в себе визначення цілей банку та встановлення параметрів для кредитного портфеля, які відповідають цим цілям. Моніторинг та контроль важливі для виявлення та коригування будь-яких відхилень від встановлених цілей або параметрів.

Всі ці елементи разом формують загальну концепцію управління кредитним портфелем, яка допомагає банкам ефективно управляти своїми кредитними портфелями, мінімізувати ризики та максимізувати прибутковість. Загалом, ефективне управління кредитним портфелем є важливим для досягнення фінансової стабільності та успіху банку.

1.3 Стратегічні орієнтири та ризики управління кредитним портфелем

Кредитування відіграє ключову роль у діяльності комерційного банку, оскільки це є однією з найбільш ризикованих операцій, але водночас і головним джерелом доходів. Це вимагає від банківських менеджерів розробки обдуманого кредитної стратегії.

Кредитна політика створює всі необхідні умови для ефективної взаємодії персоналу банку та зменшує ймовірність здійснення помилок персоналом, при прийнятті рішень, та передбачається що має бути створено відповідну організаційну структуру згідно якої буде підрозділ що буде здійснювати управління кредитним ризиком банку.

Управління кредитним ризиком має здійснюватися за такою схемою: якісний аналіз - кількісна оцінка - врахування в прийнятті рішень.

Кредитна політика допомагає сформувати такий кредитний портфель, який дозволить забезпечити прибутковість для банку, контролювати рівень ризику та відповідати нормативним вимогам, що висуваються регулюючими органами. Тому кредитна політика відображає фактичний склад кредитного портфеля банку та вибір його структури.

Згідно дослідженням Вознікової Ю. М., орієнтація кредитного портфеля банку на довгострокове інвестиційне кредитування залежить від багатьох факторів, основними з яких є наступні [10]:

По-перше, можливість надавати довгострокові кредити обумовлюється здатністю управляти ризиком і залежить від компетентності керівництва банку, фахової підготовки та досвіду персоналу та осіб, що займаються відбором конкретних кредитних заяв і формують умови кредитних договорів, офіційну кредитну політику банку, яка визначає пріоритетні види кредитів.

По-друге, реалізація інвестиційних проектів потребує відвернення з обігу банку значних грошових коштів на досить тривалі терміни 3-5 років, а з іпотечного

кредитування – від 7 до 30 років. Саме тому одним із основних факторів, що впливає на структуру кредитного портфеля банку, можна вважати розмір банку, розмір власного капіталу, який визначає максимальну суму кредиту, що надається одному позичальнику, та відповідно, можливість надати великі довгострокові інвестиційні кредити.

Основними чинниками, що формують структуру кредитного портфеля банку, є потреби клієнтів у позичкових коштах відповідно до сегменту ринку, який обслуговує цей банк. Наприклад, банки або їх філії, що обслуговують сільські райони з великою кількістю односімейних будинків та невеликих роздрібних магазинів, можуть надавати іпотечні кредити під заставу житлової нерухомості. З іншого боку, банки, розташовані у великих містах, можуть спрямовувати більшу частину довгострокових кредитів на фінансування будівництва та придбання обладнання промисловими підприємствами.

Важливим фактором є також очікуваний чистий дохід банку, який порівнюється з доходами від інших видів активів, які банк може придбати. Зазвичай, при інших однакових умовах, банк вважає за доцільне надавати ті види кредитів, очікувані доходи від яких є найвищими.

Важливу роль відіграє інформація про рівень витрат і збитків за певним видом позик у минулому. Вважається, що найбільш прибуткові довгострокові кредитні проекти є найбільш ризикованими: реалізація довгострокового проекту, який кредитується банком, може затримуватися через непередбачувані обставини, такі як негоди або дефіцит необхідних будівельних матеріалів; законодавчі зміни можуть призвести до проблем з завершенням будівництва або збільшення його вартості; зниження процентних ставок може призвести до негативних наслідків для кредитора (якщо кредит було надано за фіксованою процентною ставкою), або для позичальника (якщо кредит було надано за плаваючою процентною ставкою).

До ризиків, які необхідно враховувати, визначаючи кредитну ставку, слід віднести [10]:

- нестабільність національної валюти, інфляційний та ціновий ризики;
- ризики, зумовлені фінансовим станом позичальника;

- ризики, пов'язані з реалізацією бізнес-плану;
- невизначеність майбутнього, яка здатна посилити вплив перелічених вище ризиків.

Кредитний портфель трактується у більшості випадків, як сукупність кредитів, що були видані банком фізичним та юридичним особам, включаючи міжбанківські кредити та кредити нерезидентам з метою отримання доходу.

Управління кредитним портфелем тісно пов'язане з управлінням ризиками, що виникають під час кредитних операцій. Кредитний ризик, який є одним з найважливіших ризиків кредитного портфеля, визначається як потенційні втрати банку через нездатність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди з банком або виконати свої зобов'язання іншим способом.

Згідно з “Методичними рекомендаціями щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України”, виданими НБУ, ризик з точки зору банку – це потенційна можливість недоотримання доходів або зменшення ринкової вартості капіталу банку через несприятливий вплив зовнішніх або внутрішніх факторів.

Для оцінки кредитного ризику його розділяють на індивідуальний та портфельний.

Джерелом індивідуального кредитного ризику є позичальник, боржник, емітент цінних паперів і оцінка такого ризику передбачає оцінку кредитоспроможності окремого контрагента, чи буде змога розрахуватися в повному обсязі із зобов'язаннями.

Портфельний кредитний ризик проявляється у зменшенні вартості активів банку, джерелом такого ризику є сукупна заборгованість перед банком за операціями яким притаманний кредитний ризик [11].

Серед ключових ризиків кредитного портфеля наголос варто зробити на процентному ризику, пов'язаному зі змінами процентних ставок. Цей ризик виражається у можливості зазнати втрат або недержання доходів через негативні

зміни у різниці між процентними ставками за кредитами та ставками залучених коштів.

Ще одним важливим аспектом є валютний ризик, що полягає у знеціненні кредитів у іноземній валюті, можливого втраті доходів або збільшенні витрат через невігідні валютні коливання. Цей ризик виникає, коли валютні активи кредитного портфеля не узгоджені з валютними зобов'язаннями.

Операційно-технологічний ризик, юридичний ризик, ризик забезпечення кредитів, та ризик попиту та пропозиції також є важливими ризиками, що впливають на управління кредитним портфелем.

Важливо пам'ятати, що ефективне управління кредитним портфелем вимагає глибокого розуміння цих ризиків та вміння їх мінімізувати. Це може включати в себе використання різних стратегій та інструментів, таких як диверсифікація портфеля, встановлення лімітів кредитування, створення резервів для покриття потенційних втрат, а також використання сучасних фінансових інструментів, таких як кредитні деривативи. Крім того, банки повинні регулярно моніторити свої кредитні портфелі та вживати необхідних заходів для коригування будь-яких відхилень від встановлених цілей або параметрів.

Все це вимагає від банку високої кваліфікації та професійних навичок. Однак, при правильному підході, це може допомогти банку оптимізувати свою діяльність, максимізувати прибутки та мінімізувати ризики.

Стратегічний ризик є невід'ємною частиною кредитної діяльності, який включає ризик втрати через неправильні управлінські рішення, такі як помилки в кредитній політиці або недостатнє реагування на зміни в зовнішньому середовищі. Реалізація стратегічного ризику може призвести до збільшення витрат на створення та обслуговування портфеля, а також до неузгодженості активів кредитного портфеля за валютою, строками та процентними ставками.

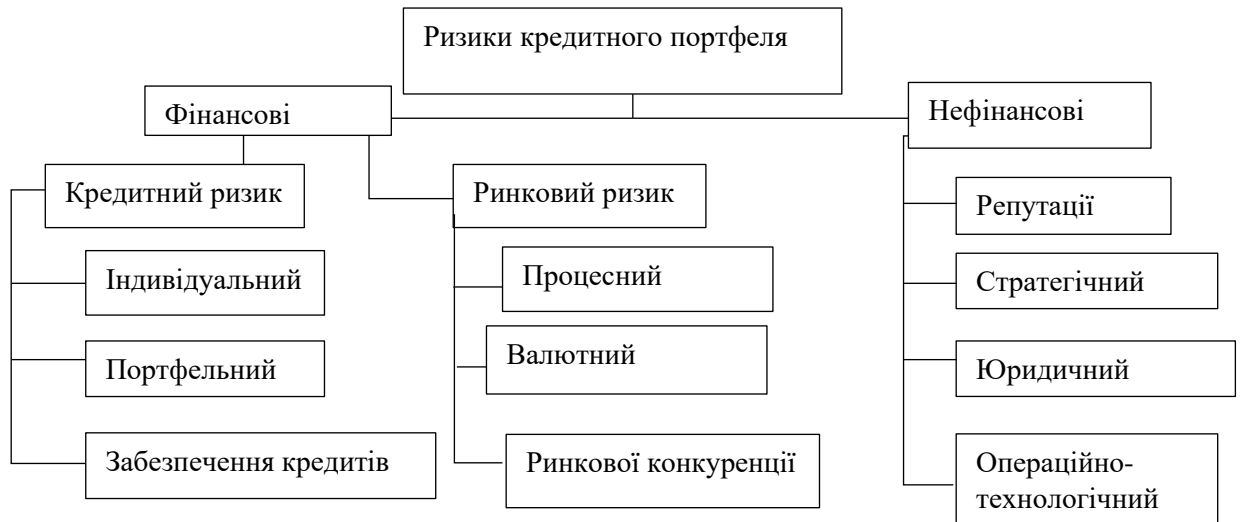

Рисунок 1.1 – Структура ризику кредитного портфеля [8]

Процес управління ризиками в кредитному портфелі повинен охоплювати всі етапи, від аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища до виявлення слабких місць та загроз. Це стратегічна оцінка ризиків, яка формує профіль ризиків банку в області кредитування.

Під час формування кредитної політики в рамках управління ризиками кредитного портфеля, керівництво визначає цільовий профіль ризиків та ризиковий апетит банку в області кредитування, тобто рівень ризику, який банк готовий прийняти для досягнення цілей кредитної політики, враховуючи поточний та цільовий профілі ризиків.

Основні етапи управління ризиками включають ідентифікацію та оцінку ризиків, виявлення підвищених ризиків, вибір стратегій реагування на підвищені ризики, їх впровадження та моніторинг управління ризиками. Підходи до управління ризиками кредитного портфеля, такі як встановлення кредитних ставок з урахуванням кредитоспроможності клієнтів, відмова в кредитуванні, встановлення лімітів під час проведення кредитних операцій, диверсифікація кредитів та інше, повинні бути визначені в кредитній політиці банку.

РОЗДІЛ 2

ЕКОНОМІКО-АНАЛІТИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ

2.1 Кредитний скоринг та практика застосування скор-карт

На сучасному етапі ринку споживчих кредитів існує велика необхідність швидкого реагування від банків на зміни процесів і самого характеру кредитування. Для якісного та кількісного оцінювання кредитоспроможності позичальника існує підхід, що називається кредитним скорингом. Так як банки віддають перевагу автоматизованим системам прийняття рішень, то якраз кредитний скоринг нагадає можливість автоматизації процесу прийняття рішень.

Розвиток системи скорингу в банківській сфері зумовлений двома факторами:

Першим фактором є необхідність отримання обґрунтованої оцінки кредитного ризику позичальників, оскільки банки готові задовольняти попит на кредити доти, доки він є в позичальників із прийнятною платоспроможністю. І така оцінка досягається шляхом створення економіко-математичних моделей, головними перевагами таких моделей є висока ефективність та об'єктивність в умовах швидкого прийняття рішень.

Другим фактором є конкуренція, фінансові установи що займаються кредитуванням, постійно вдосконалюють структури кредитного ризик-менеджменту, до складу яких входять скорингові системи. Банки конкурують між собою в сегменті надійніших позичальників, у якому кредитний ліміт та середня сума кредиту вищі [12].

Скоринг (від. англ. «score» – бал, «scoring» – підрахунок балів) – це система для оцінки кредитоспроможності особи, яка базується на математичних методах, методика оцінки фінансового ризику.

Уперше скоринг-система для оцінки кредитного ризику позичальника була застосована Д. Дюраном у 1941 р. У ній враховувалися такі характеристики клієнта, як: вік, стать, строк проживання в даній місцевості, професія, трудовий стаж, наявність банківських рахунків, володіння нерухомістю, наявність полісу страхування життя. [13]

Суть скорингу – надати реальну оцінку в балах для кожної характеристики позичальника, як для фізичних так і для юридичних осіб. За допомогою скорингу на основі кредитної історії клієнта, банк може визначити наскільки велика ймовірність того, що ймовірний позичальник поверне кредит у вчасно, згідно договору.

Так, в основу скорингу закладено вивчення кредитної історії позичальника, визначення чи позичальник вчасно погашав заборгованості, чи були протермінування, таким чином дізнаючись чи буде цей позичальник надійним в погашенні заборгованості, чи варто надавати йому кредит, чи будуть виплачені всі відсотки по кредиту.

Кредитний скоринг став традиційним інструментом оцінки ризиків позичальника, застосування методів предикативної аналітики дозволяє отримувати оцінки ризику на всіх етапах життєвого циклу кредиту, які в свою чергу, є основою для оптимального управління кредитним портфелем.

Зазвичай вітчизняні банки використовують анкетний чи аплікаційний скоринг, тобто вивчаються дані про потенційного позичальника, які були надані у анкеті. Скоринг за актуальними даними протягом оформлення заявки (application scoring) – це перший етап ознайомлення із клієнтом. Скорингування клієнта зазвичай поєднується із запитом до бюро кредитних історій, та при миттєвій оцінці з УБКІ (Українське бюро кредитних історій, що займається збором, зберіганням, обробкою і наданням кредитних історій) буде відхилено заявку на кредит, що зекономить час операційного аналітика.

Ще одним видом скорингу є поведінковий скоринг протягом кредитного періоду, коли оцінка динаміки стану кредитного рахунку позичальника дозволяє математично оцінити ймовірність повернення кредиту, використовує ймовірнісні скорингові моделі, які дозволяють спрогнозувати зміни платоспроможності позичальника на основі його поведінки.

Колекторський скоринг визначає дії щодо позичальника, коли стан рахунків незадовільний, дозволяє проводити планомірну роботу із неплатоспроможним кредитом до передачі її колекторській службі, у більшості випадків підтримка скоринговою системою дозволяє автоматично ліквідувати прострочену заборгованість.

Шахрайський скоринг виникає для оцінки ймовірного шахрайства потенційного позичальника, особливо важливим є для роздрібних банків. Шахрайський скоринг визначає ймовірність потенційних неправомірних дій позичальника. Він не є гарантією виявлення всіх випадків шахрайства, проте може допомогти банкам зменшити ризик втрат від шахрайських дій [14].

Кожен банк може мати свою методику скорингу, яка базується на певному досвіді кредитування. Скорингові моделі та напрями їх використання найбільшими банками України у таблиці.

У сучасній банківській практиці для побудови скоринг-систем враховуються такі характеристики клієнта: кількість дітей, сімейний стан, дохід, строк співробітництва з банком.

При проведенні оцінки фінансового стану позичальника-фізичної особи беруть до уваги: соціальну надійність клієнта, наявність особистої нерухомості, цінних паперів, депозитів, роботу, соціальний статус, і в результаті: наявність реального забезпечення, вік та здоров'я клієнта, загальний матеріальний стан клієнта та його доходи і витрати.

Використання банківських позик у минулому та своєчасність їх погашення та відсотків за ними, а також використання інших банківських послуг. Для створення скорингової карти необхідно вибрати набір факторів, які найбільше впливають на майбутню поведінку позичальника. Потрібно зробити вибірку

“добрих” і “поганих” позичальників (також відмов) за попередній період, чії заявки були оброблені вручну.

Далі проводиться аналіз всіх даних позичальника за допомогою статистичних методів з метою виявлення тих даних, які є найбільш поширеними характеристиками окремо “добрих” і “поганих” кредитних рахунків позичальників. Цей аналіз повинен виявити ступінь кореляції і значимість даних з якістю кредитного рахунку і, відповідно, їх значимість у скоринговій моделі. Результати, отримані після статистичного аналізу, формують скорингову карту.

Кредитні скор-карти є інструментами, які використовуються для об’єктивного оцінювання кредитного ризику позичальників. Вони базуються на аналізі різних фінансових, особистих та історичних даних клієнтів для призначення кожному позичальнику балів.

Основні аспекти використання кредитних скор-карт:

1. Оцінка кредитного ризику: скор-карти використовуються для призначення балів кожному клієнту на основі його фінансової історії та особистих даних. Ці бали вказують на ймовірність неплатоспроможності. Чим вищий скор, тим менше ризик.

2. Прийняття рішень щодо надання кредиту: банки та фінансові установи можуть використовувати скор-карти для автоматизованого прийняття рішень щодо надання кредиту. Наприклад, якщо скор клієнта вищий за певний поріг, кредит може бути наданий без додаткового аналізу.

3. Розробка та актуалізація скор-карт: розробка скор-карт включає в себе статистичний аналіз даних про попередніх позичальників для визначення факторів, які найбільше впливають на ризик неплатоспроможності. Ці фактори можуть включати кредитну історію, дохід, робочий стаж, кількість кредитів тощо. Скор-карти регулярно актуалізуються на основі нових даних та досвіду.

4. Системи керування портфелем кредитів: скор-карти допомагають банкам визначати, які позиції у їхньому кредитному портфелі є найбільш ризиковими. Це дозволяє банкам приймати обґрунтовані рішення щодо аналізу та рефінансування певних кредитів.

5. Зменшення ризику: використання скор-карт допомагає банкам знизити ризик неплатоспроможності та збільшити прибутковість, оскільки дозволяє надавати кредити тільки тим клієнтам, які мають високий скор, тобто менший ризик неплатоспроможності.

Загалом кредитні скор-карти є потужним інструментом для банків та фінансових установ для управління ризиками та забезпечення стабільності їхнього кредитного портфеля, приклад скор-карти наведено у табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Приклад скор-карти

Вік	До 25 років	25-40 років	40-50 років	50 і більше
	5	10	15	10
Власність	Власник	Співвласник	Винаймач	Інше
	20	15	10	5
Робота	Керівник	Менеджер	Службовець	Інше
	15	10	5	0
Стаж	1 рік/безробітний	1-3 роки	3-10 років	10 і більше років
	0	5	10	15
Робота чоловіка/дружини	Немає	Керівник	Менеджер	Службовець
	0	10	5	1

Джерело: на основі [15]

Кількість даних, що потенційно входять у скорингову карту дуже велика, але існує прямий взаємозв'язок між складністю моделі та її ефективністю. Інакше кажучи, чим простіша модель, тим вона ефективніша. При оцінці фінансового стану позичальника, АТ «ПУМБ» враховує такі дані, як: вік клієнта, сімейний стан, середньомісячний дохід, чи є неповнолітні діти, кредитна історія, освіта, стаж на поточному місці роботи, резидентність.

У таблиці нижче видно, що при 31-50 років клієнта, надається бал – 250, якщо клієнт одружений – 200, якщо ж клієнт не одружений – 150, якщо у клієнта немає дітей неповнолітнього віку – 100, якщо двоє дітей – 70, при середньомісячному доході більше 3000 грн – 500, при високій кредитній історії – 150, якщо у клієнта освіта середня технічна – 100, якщо вища освіта – 150, при стажі роботи більше 3 років – 150, від 1 до 3 років – 125, резидентність – 50 балів. В

кінцевому результату всі ці бали додаються і програма вирішує чи надавати кредит клієнту та відносить його до певного класу фінансового стану, в основному при задовільній кредитній історії та платоспроможності клієнта, цей клас – 5.

Приклад реальної скор-карти АТ «ПУМБ» наведено нижче у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Оцінка фінансового стану боржника за договором АТ «ПУМБ»

Показник	Значення	Бал
Вік, років	Від 31 до 50 років	250
Сімейний стан	Одружений/Одружена	200
Діти (до 18 років)	2	70
Середньомісячний дохід	< 3000 грн	500
Платоспроможність	Незадовільна	0
Кредитна історія	Висока	150
Освіта	Середня технічна	100
Стаж на поточному місці роботи	1-3 роки	125
Резидентність	Так	50

Джерело: розроблено автором на основі кредитного договору

2.2 Аналіз методів оцінки кредитного ризику

Кредитний ризик представляє собою комплекс потенційно небажаних подій, що можуть виникнути під час проведення фінансових операцій. Це стосується ситуацій, коли контрагент банку не може або не бажає виконати свої зобов'язання за фінансовою угодою з банком і не може скористатися доступними захисними механізмами. Поняття кредитного ризику не обмежується лише процесом кредитування - воно стосується всіх фінансових угод, які передбачають виникнення пари "кредиторська вимога - боргове зобов'язання". Це охоплює кореспондентські рахунки комерційного банку в інших банках, ринкові фінансові

інструменти (свопи, форварди, ф'ючерси, опціони), операції з цінними паперами, лізингові та факторні операції тощо. Сьогодні потребує аналізу багато чинників, таких як вплив макроекономічних факторів і ризику кредитування фізичних осіб в Україні, ризику іпотечного кредитування на первинних ринках нерухомості, методи керування ринками портфеля роздрібних кредитів, управління ризиками в споживчому кредитуванні, типологія ризиків кредитного шахрайства тощо [15].

Методи (способи) зменшення ризиків комерційних банків, як правило, поділяють на загальні і специфічні. Загальні методи зменшення ризиків комерційних банків можна віднести до диверсифікації кредитів, кредитування на консорційних засадах, страхування кредитів і депозитів, введення права застави, розширення переоблікових операцій, періодичну перевірку (контроль) кредитоспроможності позичальника. До специфічних методів належать визначення максимальних обсягів позики, яку доцільно надати певному позичальнику, застосування плаваючих відсоткових ставок, забезпечення раціонального рівня показників ліквідності, встановлення питомої ваги коштів одного вкладника в загальній сумі банківських депозитів, введення особливих умов у депозитні договори тощо.

Управління кредитним ризиком має здійснюватися на основі системного аналізу та адекватного врахування множини керованих і некерованих чинників - виходячи з якісного та кількісного аналізу кредитного ризику, раціонально вибраної множини кількісних показників ступеня ризику та аналізу структури кредитного портфеля.

Для вимірювання кредитного ризику та реальних втрат, які банк може зазнати в результаті реалізації цього ризику, часто використовується такий підхід, як IRB-метод (IRB-approach - підхід на основі внутрішніх кредитних рейтингів). Цей метод дозволяє розробити гнучкі математичні механізми для вимірювання як очікуваних, так і неочікуваних втрат, а також оцінювати індивідуальний та портфельний кредитний ризик [16].

Основні показники, які характеризують обсяг потенційних втрат в рамках IRB-підходу, включають:

- ймовірність дефолту позичальника (PD - probability of default), яка може варіюватися від 0 до 1. Чим вище значення ймовірності дефолту, тим вища ймовірність, що клієнт не поверне кредит.

- експозиція під ризиком (CE - credit exposure), яка представляє собою суму кредитної заборгованості.

- покриття кредиту заставою (LGD - loss given default), яке може набувати значень від 0 (кредит повністю покритий заставою) до 1 (кредит повністю не покритий заставою).

- строк кредиту (M - maturity).

Ці показники допомагають банку краще розуміти та управляти кредитним ризиком, що дозволяє оптимізувати кредитний портфель та зменшити потенційні втрати.

Для розв'язання даної задачі можливим є використання двох підходів:

- 1) скорингового підходу (побудови математичної моделі на основі статистики дефолтів за попередні періоди);

- 2) експертного методу.

Підхід на основі статистики дефолтів за попередні періоди, побудова скорингової моделі, є більш адекватним. Даним підходом висуваються досить високі вимоги до статистики дефолтів [17]:

- вибірка має бути одноманітною (позичальники повинні бути досить схожими);

- вибірка має складатися з певної кількості випадків, для адекватності моделі найменший обсяг вибірки – не менше 2000 випадків;

- вибірка для побудови моделі має накопичуватися за досить обмежений час. Позичальник із певними параметрами в одному макроекономічному середовищі без проблем виплачує кредит, а в іншому середовищі – виявиться дефолтом. В умовах країн які розвиваються, модель оцінки ймовірності дефолту необхідно змінювати кожні два-три роки;

- необхідно накопичувати не лише кредитну історію позичальників, але й параметри цих позичальників, тобто: вік, стать, посаду та місце роботи тощо. На

етапі побудови моделі необхідно накопичувати максимальну кількість параметрів по позичальнику, бо невідомо які саме параметри будуть значущими для моделі;

- вибірка має вміщувати в себе інформацію по кредитах, цикл кредитування яких вже закінчився, обов'язковою є інформація про те, чи був цей кредит повернений чи ні;

- історія має накопичуватися в рамках кредитних продуктів (споживчий кредит, кредит на авто, іпотечний кредит). Скорингова модель теж повинна будуватися для кожного кредитного продукту.

Для аналізу кредитоспроможності кожного індивідуального позичальника варто запропонувати методи, який поєднував би можливості використання знань експертів (менеджерів банку), врахування факторів, які найбільше впливають на кредитоспроможність потенційних клієнтів, прогнозування кредитоспроможності і ймовірності повернення кредиту.

Отже, кредитний ризик є важливим аспектом фінансових операцій і впливає на всі види угод, які включають кредиторські вимоги та боргові зобов'язання. Управління цим ризиком вимагає використання різних методів, включаючи диверсифікацію кредитів, страхування кредитів і депозитів, встановлення права застави та інше. Особливо важливим є використання IRB-підходу для оцінки потенційних втрат. Загалом, ефективне управління кредитним ризиком допомагає банку оптимізувати свій кредитний портфель, зменшити потенційні втрати та підвищити прибутковість.

2.3 Системи раннього виявлення неплатоспроможності потенційного позичальника

Підвищення кількості проблемних кредитів та відсотка проблемної заборгованості може стати серйозною загрозою для стабільності банків, оскільки це призводить до значних фінансових втрат і витрат, пов'язаних з вимогами до повернення кредиту. Це, в свою чергу, впливає на загальну рентабельність, викликає втрату довіри до банку з боку депозитаріїв та акціонерів, проблеми з платоспроможністю та ліквідністю, погіршує репутацію та можливість подальшого ведення бізнесу.

Щоб зменшити кредитний ризик і запобігти формуванню проблемних кредитів, Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України, затверджене рішенням НБУ №97 від 18.07.2019 р., пропонує банкам впровадити систему раннього втручання, яка включає [18]:

1) виявлення боржників/контрагентів з потенційними проблемами та боржників/контрагентів, які не бажають співпрацювати з банком щодо повернення боргу;

2) класифікацію боржника/контрагента до відповідного сегмента, встановлення та впровадження відповідних заходів з метою запобігання збільшенню обсягів простроченої заборгованості боржника/контрагента перед банком, включаючи використання інструментів регулювання заборгованості для боржника/контрагента;

3) контроль за виконанням та аналіз ефективності заходів, впроваджених банком.

При прийнятті рішення про надання кредиту можна застосувати ризик-орієнтований підхід та процедуру перевірки клієнта.

Ризик-орієнтований підхід (Risk-Based Approach) - це процес визначення, оцінювання та розуміння ризиків, пов'язаних з кредитуванням, а також прийняття

відповідних заходів для управління цими ризиками таким чином і в такому обсязі, що забезпечують мінімізацію цих ризиків, в залежності від їх рівня.

Ризик-орієнтований підхід є важливим інструментом у банківській сфері, оскільки він допомагає зберегти ресурси, зокрема час та кошти, що витрачаються на дослідження та управлінські розрахунки. Він також допомагає уникнути небажаних публікацій у ЗМІ та зберігає ділові відносини.

Відсутність науково обґрунтованих методів оцінки кредитоспроможності позичальника та ризику неповернення кредиту може призвести до погіршення якості кредитного портфеля, що, в свою чергу, може призвести до погіршення фінансового стану або навіть банкрутства банківської установи.

Оптимізація кредитного портфеля передбачає підвищення ефективності заходів, спрямованих на уникнення ситуацій, коли банк не може повернути основну суму боргу за виданими позичками та нарахованими відсотками. Таким чином, кредитоспроможність стає ключовим фактором, оптимізація якого дозволяє максимально зменшити ризик.

Кредитоспроможність позичальника визначається як його здатність вчасно та повністю розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями перед банком. Кредитоспроможність підприємства формується в результаті його фінансово-економічної діяльності та відображає правильність використання фінансових ресурсів. Поняття кредитоспроможності можна розглядати як оцінку платоспроможності клієнта банку в найближчій перспективі, а також ступінь ризику для банку, пов'язаного з можливістю неповернення кредиту в строк, вказаний в кредитному договорі. За цими двома напрямками можна ранжувати позичальників за їхньою надійністю, і визначати розмір кредиту, відсоткову ставку за кредитом, строк надання.

На сучасному етапі розвитку економічної науки використовується велика кількість методів та підходів щодо оцінки кредитоспроможності, які не виключають один одного, а доповнюють – оцінюючи кредитоспроможність позичальника відповідно до реальності.

Професор І.В. Вишняков запропонував класифікацію, згідно з якою підходи до оцінки кредитоспроможності можна поділити на класифікаційні моделі та моделі на базі комплексного аналізу. З кваліфікаційних моделей виділяють прогностні (дозволяють ранжувати позичальників залежно від загрози їх банкрутства) та рейтингові (дозволяють групувати позичальників залежно від їх категорії, яка ґрунтується на розрахованій групі фінансово-економічних показників) [19].

Для аналізу характеристик позичальника використовуються певні методики, як: PARSER (person – інформація про особу позичальника та його репутацію, amount – обґрунтування суми кредиту, який просять, repayment – можливості погашення, security – оцінка забезпечення, expediency – доцільність кредиту, remuneration – винагорода банку за ризик надання кредиту); CAMPARI (character – репутація позичальника, ability – оцінка бізнесу позичальника, means – аналіз необхідності звернення по позичку, purpose – мета кредиту, amount – обґрунтування суми кредиту, repayment – можливість погашення, insurance – спосіб страхування кредитного ризику), яка полягає у виділенні з кредитної заявки та прилеглих фінансових документів найбільш вагомих факторів, які визначають діяльність позичальника, в їх оцінці та уточненні при особистій зустрічі з позичальником; правило шести С: character, capacity – характер, cash – готівкові кошти, collateral – забезпечення, conditions – умови, control – контроль.

У системі шести С, перший критерій – "характер клієнта", який відображає репутацію клієнта, його відповідальність за погашення боргу, чіткість уявлень про цільове використання кредиту, відповідність цілей кредиту кредитній політиці банку. Західні експерти в сфері банківського менеджменту розглядають цей показник через призму кредитної історії позичальника, мети отримання кредиту, досвіду клієнта в прогнозуванні та наявності гарантій кредитора. Цей показник у західній практиці більш деталізований, особлива увага приділяється рейтингу позичальника та його фінансово-аналітичним здібностям у сфері бізнесу [20].

Другий показник – "здатність позичальника до запозичення коштів", яка відображає наявність у позичальника юридичних прав на подачу заявки на

отримання кредиту та підписання кредитного договору, тобто визначення повноважень представника суб'єкта господарювання на здійснення таких операцій. Західні фахівці розглядають цей показник трохи інакше: крім підтвердження юридичного статусу, вони також враховують характеристики виробленої продукції, основних позичальників та споживачів.

Третій показник – "здатність заробляти гроші для погашення кредиту" - визначається на основі розрахунку фінансових коефіцієнтів, які відображають ступінь ліквідності балансу, прибутковості діяльності, величину грошових потоків, достатність власного капіталу, доцільність вкладання капіталу в діяльність, яка кредитується в банківських установах. Ці показники включають такі коефіцієнти, як абсолютна ліквідність, проміжне покриття, загальний коефіцієнт покриття, коефіцієнт залежності та ін.

Четвертий показник – "забезпечення кредиту" включає вартість активів позичальника та конкретне вторинне джерело погашення боргу (застава, гарантія, поручительство), передбачене в кредитному договорі. Західний досвід кредитування показує, що при аналізі забезпечення кредиту слід звертати увагу на такі характеристики, як термін служби, стан і структура активів позичальника. Якщо активи позичальника технологічно застаріли, то їх цінність як забезпечення буде невелика, оскільки їх важко буде перетворити в грошові засоби у випадку недостатності доходів позичальника для погашення заборгованості за кредитом.

П'ятий показник – "умови", в яких відбувається кредитна операція, включають поточну або прогнозну економічну ситуацію в країні, регіоні, галузі, політичні фактори. Ці умови визначають ступінь зовнішнього ризику банку і враховуються при вирішенні питання про стандарти банку для оцінки грошового потоку, ліквідності балансу, достатності капіталу, рівня менеджменту позичальника.

Шостий показник – "контроль" відноситься до законодавчих основ діяльності позичальника, стандартів банку та його кредитної політики. Це зумовлює звернення уваги кредитного експерта на виконання таких умов, як: наявність законодавчої, нормативної бази для функціонування позичальника,

вплив очікуваних змін у законодавстві на діяльність позичальника, відповідність даних у кредитній заявці про позичальника стандартам банку, які зафіксовані в кредитній політиці банку.

Банки зосереджуються на оцінці фінансових можливостей позичальника, використовуючи сучасні програми експрес-аналізу фінансового стану підприємств, руху грошових потоків. Створюється інформаційна клієнтська база, яка містить інформацію про кредитну історію позичальника, його ділову репутацію, стан рахунків та інше.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІКО-АНАЛІТИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ В УПРАВЛІННІ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

3.1 Аналіз кредитного портфеля АТ "ПУМБ"

Одним із основних моментів реалізації кредитної політики комерційного банку є формування кредитного портфеля. Ефективне формування кредитного портфеля є основоположним моментом у діяльності комерційного банку, який дозволяє більш чітко та обґрунтовано визначити тактику і стратегію його розвитку, можливості кредитування клієнтів та розвитку ділової активності на ринку. Від структури та якості кредитного портфеля значною мірою залежить стійкість, надійність банку, його репутація та фінансові результати.

Управлінню кредитним портфелем комерційного банку, питанням щодо його формування та моніторингу присвятили свої наукові праці такі вітчизняні вчені, як А. М. Герасимович, О. В. Васюренко, О. В. Бугель, В. Ю. Подчесова та інші [21].

Віддаючи належне значному внеску вчених у цьому напрямку, слід відмітити, що питання аналізу комерційного банку та вдосконалення управління кредитним портфелем у сучасних умовах нестабільності залишаються дискусійними та недоопрацьованими. Саме тому вирішення проблем, які пов'язані з формуванням ефективного кредитного портфеля в існуючих умовах ринку, особливо в даний час, вимагають докладного дослідження та глибокого аналізу.

Відповідно до загальної концепції та з метою забезпечення ефективної кредитної діяльності банки розробляють внутрішню кредитну політику, яка поєднує стратегічні та тактичні рішення у сфері кредитування з урахуванням стану ринку банківських операцій та послуг.

Для визначення типу кредитної стратегії використовують показник кредитної активності, який показує частку кредитних вкладень у загальних активах банку, визначення даного показника наведено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Кредитна активність АТ «ПУМБ» 20 період 2020-2023 рр.

Показник	Рік			
	2020	2021	2022	2023
Кредитні вкладення, млн. грн. (Всього кредитів та авансів)	37 573 208,00	53 086 793,00	43 770 237,00	52 058 047,00
Загальні активи, млн. грн. (Всього активи сегментів)	75 263 954,00	104 648 824,00	111 074 220,00	153 334 846,00
Кредитна активність, %	49,92191614	50,72851368	39,08956633	33,95056529

Джерело: розроблено автором на основі [22, 23, 24, 25]

Дані у табл. 3.1 свідчать що обсяг кредитних операцій у період з 2020 року по 2023 рік зросли майже в 1,39 разів. Та при такій тенденції коли загальні активи збільшуються кожного року, показник кредитної активності зменшився з 49,9% до 33,9%.

1. Загальні активи банку ПУМБ зросли на 36,9% у 2023 році порівняно з 2022 роком. Це свідчить про збільшення обсягу бізнесу банку.

2. Корпоративний кредитний портфель збільшився на 13,6%, в той час як резерви під знецінення корпоративних позик зменшилися на 39,7%. Це може свідчити про покращення якості кредитного портфелю банку.

3. Роздрібний кредитний портфель зменшився на 29,0%, а резерви під знецінення роздрібних позик зменшилися на 62,2%. Це може бути пов'язано з

військовим вторгненням Росії, яке могло вплинути на фінансову стабільність клієнтів банку.

4. Структура активів банку змінилася протягом 2023 року. Частка кредитів клієнтам зменшилася з 39,1% до 34,0%, в той час як частка портфелю цінних паперів зростає з 11,2% до 37,9%. Це може свідчити про зміну стратегії банку щодо розміщення активів.

5. Власний капітал банку збільшився на 48,7% у 2023 році. Це свідчить про зміцнення фінансової стабільності банку.

6. Операційний дохід банку збільшився на 3,9%, чистий процентний дохід збільшився на 21,8%, а чистий комісійний дохід збільшився на 6,1% у 2023 році. Це підтверджує високу ефективність управлінської моделі та бізнесу банку в цілому.

Таблиця 3.2 – Структура кредитного портфеля АТ «ПУМБ»

У тис. грн.	2020 рік	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Кредити корпоративним клієнтам	25 382 599	34 961 592	39 277 488	44 724 306
Фінансовий лізинг	1 090 811	1 460 325	1 640 147	1 753 696
Мінус: очікувані збитки	3 262 280	2 898 279	7 036 663	4 242 807
Всього кредитів корпоративним клієнтам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	23 211 130	33 523 638	33 878 972	42 235 195
Споживчі кредити	7 418 717	9 004 030	5 792 769	4 669 359
Кредитні картки та овердрафти	9 036 847	12 883 536	12 401 450	8 197 873
Іпотечне кредитування	101 406	99 367	103 406	129 105
Автокредитування	1 723	176	188	194
Мінус: очікувані кредитні збитки	2 196 615	2 423 954	8 406 548	3 173 697
Всього кредитів фізичним особам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	14 362 078	19 563 155	9 891 265	9 822 852
Всього кредитів та авансів клієнтам	37 573, 208	53 086 793	43 770 237	52 058 047

Джерело: розроблено автором на основі [22, 23, 24, 25]

Дотримання положень кредитної політики та орієнтирів кредитної стратегії дозволяє банку сформувати такий кредитний портфель, який сприяє досягненню цілей банківської діяльності: отримання прибутку, контролю за управлінням ризиками, дотримання законодавства в банківській сфері.

Найважливішим елементом кредитної політики банку є управління його кредитним портфелем, і серед факторів що впливають на формування ефективного кредитного портфеля банку, виділяють потребу основних клієнтів обраного сектора економіки в позикових коштах, наявність гарантій та забезпечення для своєчасного та повного повернення наданих кредитів.

Для ефективного управління кредитним портфелем банку необхідно проводити його аналіз за різними кількісними та якісними характеристиками. Кількісний аналіз полягає у вивченні складу та структури кредитного портфеля в динаміці за різними економічними ознаками, та дозволяє банкам виявити тенденції розвитку та бажаніші сфери кредитних вкладень.

Таблиця 3.3 – Динаміка кредитного портфеля банку

	Відхилення 2022 р. до 2021 р.	Відхилення 2023 р. до 2022 р.	Відхилення 2023 р. до 2020 р.
Кредити корпоративним клієнтам	4 313 896	5 448 818	19 341 707
Фінансовий лізинг	179 822	113 549	662 885
Мінус: очікувані кредитні збитки	4 138 384	-2 793 856	980 527
Всього кредитів корпоративним клієнтам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	355 334	8 356 223	19 024 065
Споживчі кредити	-3 211 261	-1 123 410	-2 749 358
Кредитні картки та овердрафти	-482 086	-4 203 577	-838 074
Іпотечне кредитування	4 039	25 699	27 699
Автокредитування	12	6	-1 529
Мінус: очікувані кредитні збитки	5 982 594	-5 232 869	977 064
Всього кредитів фізичним особам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	-9 671 890	-68 413	-4 539 226
Всього кредитів та авансів клієнтам	-9 316 556	8 287 810	14 484 839

Джерело: розроблено автором на основі [22, 23, 24, 25]

Кредитний портфель АТ ПУМБ у 2022 році зменшився на 9 316 556 тис. грн. через війну в країні, та у 2023 році порівняно з 2022 роком виріс на 8 278 810 тис. грн., і становив 52 058 047 тис. грн. У порівнянні з 2020 роком він виріс на 14 484 839 тис. грн.

Кредити корпоративним позичальникам зростають протягом 2020-2023 років, особливо у військовий час, та становлять на кінець 2023 року 42 235 195 тис. грн., що на 19 341 707 тис. грн. більше ніж у 2020 році.

Таблиця 3.4 – Структурний аналіз кредитного портфеля АТ «ПУМБ»

	2020	%	2021	%	2022	%	2023	%
Всього кредитів корпоративним клієнтам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	23 211 130	61,8	33 523 638	63,1	33 878 972	77,4	42 235 195	81,1
Всього кредитів фізичним особам за вирахуванням очікуваних кредитних збитків	14 362 078	38,2	19 563 155	36,9	9 891 265	22,6	9 822 852	18,9
Всього кредитів та авансів клієнтам	37 573 208	100	53 086 793	100	43 770 237	100	52 058 047	100

Джерело: розроблено автором на основі [22, 23, 24, 25]

В основному банк орієнтований на кредитування корпоративних клієнтів, що показує частка наданих кредитів клієнтам:

У 2020 році частка наданих кредитів корпоративним клієнтам більша в 1,6 рази, у 2021 році 1,7 рази, та у 2022 році це значення зростає і більша у 3,5 рази, 2023 році частка наданих кредитів корпоративним клієнтам більша в 4,3 рази, ніж кредити надані фізичним особам.

Сума заборгованості за кредитними договорами за фінансовими активами, які були списані протягом року, що закінчився 31 грудня 2023 року, і щодо яких Банк продовжує свою діяльність зі стягнення заборгованості, становить 7 829 921 тисяча гривень (31 грудня 2022 року – становить 1 408 296 тисяч гривень).

Портфель корпоративних позик на 31.12.2023 склав 46 478 млн. грн, що на 5 562 млн. грн. (+13,6%) більше показника на 31 грудня 2022 року. Найбільшу питому вагу в структурі корпоративного кредитного портфеля за галузями економіки становлять кредити підприємствам торгівлі (35,4%), харчової промисловості та сільського господарства (33,9%). Найбільший приріст продемонстрував портфель підприємств торгівлі, який зріс на 3 242 млн. грн. Найбільше зниження продемонстрував портфель підприємств машинобудування, який скоротився на 1 968 млн. грн.

Таблиця 3.5 – Структура кредитного портфеля за галузями економіки

Галузі	2022 рік	%	2023 рік	%
Торгівля та агентські послуги	13 210 594	22,3	16 452 466	27,7
Харчова промисловість та сільське господарство	12 783 917	21,6	15 763 597	26,5
Фізичні особи	18 297 813	30,9	12 996 531	21,9
Транспорт, послуги зв'язку та інфраструктура	2 693 500	4,5	2 900 054	6,6
Гірничо-видобувна галузь та енергетика	2 753 853	4,7	2 561 504	4,3
Будівництво та нерухомість	2 717 137	4,6	2 212 927	3,7
Металургія	1 554 029	2,6	1 803 854	3
Машинобудування	3 111 835	5,2	1 143 513	1,9
Переробка деревини	715 011	1,2	879 372	1,5
Хімічна галузь	466 239	0,8	686 306	1,1
Небанківські фінансові установи	106 173	0,2	82 200	0,1
Інше	803 347	1,4	992 209	1,7
Всього кредитів	59 213 448	100	59 474 533	100

Джерело: розроблено автором на основі [22, 23, 24, 25]

У табл. 3.5. видно що у 2022 році основна частка кредитних ресурсів була вкладена у кредити фізичним особам (30,9%), торгівлю та агентські послуги (22,3%), харчова промисловість та сільське господарство (21,6%), машинобудування (5,2%). У 2023 році показники торгівлі та агентських послуг (27,7%), харчова промисловість та сільське господарство (26,5%), кредити фізичним особам (21,9) тримаються на перших місцях, хоча значно зменшилась

частка наданих кредитів фізичним особам, та четверте місце займають транспорт, послуги зв'язку та інфраструктура (6,6%, у 2022 році був – 4,5%).

Отже, кредитний портфель АТ "ПУМБ" відображає стабільний та динамічний розвиток банку, хоча з урахуванням зовнішніх факторів, таких як економічні коливання та військовий конфлікт, банк зумів зберегти й удосконалити свою фінансову стійкість та ефективність управління. Важливими факторами успіху є ростова стратегія, яка спрямована на активний розвиток кредитування у секторі торгівлі та агентських послуг, а також стабільна підтримка клієнтів у сфері харчової промисловості та сільського господарства.

Портфель корпоративних позик показує диверсифікацію у розподілі кредитних ресурсів за різними галузями економіки, що відображає гнучкість та адаптивність банку до змін у ринкових умовах. Зацікавленість банку у розвитку інфраструктури та транспортного сектору демонструє його прагнення до участі в інвестиційних проектах, спрямованих на зміцнення економічного потенціалу країни.

Ключовими напрямками для подальшого розвитку є збільшення підтримки малих та середніх підприємств, розширення мережі клієнтів у секторі роздрібного кредитування та посилення заходів зі стягнення заборгованості. Ретельний аналіз ризиків та постійна моніторинг фінансових показників допоможуть банку зберегти свою конкурентну перевагу та забезпечити стабільний розвиток у майбутньому.

3.2 Використання економіко-аналітичного інструментарію для аналізу фінансових показників банку

Аналіз фінансових показників – це один із методів оцінки стану підприємства та його можливостей у майбутньому. Він виступає основою стратегічного планування, допомагає управлінцям виявити ресурси та напрями подальшого розвитку підприємства, допомагає управлінцям виявити ресурси та напрями подальшого розвитку підприємства, а також знайти його сильні та слабкі сторони [26].

Аналіз фінансових коефіцієнтів проводять з метою виявлення оптимальних шляхів досягнення цілей підприємства, таких як підвищення ділової активності – оборотності активів, забезпечення ліквідності та фінансової стійкості, збільшення прибутковості підприємства.

Фінансовий стан організації відображає кінцеві результати його діяльності, оскільки саме кінцеві результати цікавлять власників (акціонерів), ділових партнерів та податкові органи. Тому є виникає важливість проведення аналізу фінансового стану економічного суб'єкта і підвищує роль такого аналізу в економічному процесі.

Прибутковість банку – сумарний позитивний результат його господарсько-фінансової та комерційної діяльності. В загальному сама прибутковість банку залежить від оптимальної структури балансу банку, тобто його активи та пасиви, а також від цілеспрямованої роботи банківського персоналу.

Основними показниками для оцінки фінансових показників, є [27]:

Показник рентабельності активів (Return on Assets, ROA): показник вимірює ефективність використання активів банку для здійснення прибутку. Чим вище значення ROA, тим більш ефективно банк використовує свої активи для генерації прибутку, якщо показник перевищує 1%, то банк працює рентабельно.

$$\text{Формула (3.1) : } ROA = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Загальні активи}} * 100\%$$

Показник рентабельності власного капіталу (Return on Equity, ROE): показник вимірює ефективність використання власного капіталу банку. Він показує, скільки прибутку генерується на кожну одиницю власного капіталу, яку інвестував банк, значення маю бути не менше 15%.

$$\text{Формула (3.2) : } ROE = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} * 100\%$$

Показник чистого процентного доходу (Net Interest Margin, NIM) [28]: показник вимірює ефективність банку у генерації чистого процентного доходу з активів. Він вказує на рівень процентного доходу, який банк отримує від своїх активів.

$$\text{Формула (3.3) : } NIM = \frac{\text{Чистий процентний дохід}}{\text{Загальні активи}} * 100\%$$

Чистий прибуток до загальних активів:

$$2020 \text{ рік: } ROA = 2\,608\,093 / 75\,263\,954 * 100\% = 3,46\%$$

$$2021 \text{ рік: } ROA = 4\,187\,592 / 104\,648\,824 * 100\% = 4\%$$

$$2022 \text{ рік: } ROA = -397\,723 / 100\,277\,839 * 100\% = -0,39\%$$

$$2023 \text{ рік: } ROA = 3\,995\,475 / 135\,945\,074 * 100\% = 2,93\%$$

Чистий прибуток до власного капіталу:

$$2020 \text{ рік: } ROE = 2\,608\,093 / 9\,684\,011 * 100\% = 26,93\%$$

$$2021 \text{ рік: } ROE = 4\,187\,592 / 12\,561\,293 * 100\% = 33,33\%$$

$$2022 \text{ рік: } ROE = -397\,723 / 11\,696\,382 * 100\% = -3,4\%$$

$$2023 \text{ рік: } ROE = 3\,995\,475 / 17\,389\,772 * 100\% = 22,97\%$$

Чистий процентний дохід до доходів від активів:

$$2020 \text{ рік: } NIM = 6\,846\,697 / 75\,263\,954 * 100\% = 9,09\%$$

$$2021 \text{ рік: } NIM = 9\,230\,891 / 104\,648\,824 * 100\% = 8,82\%$$

$$2022 \text{ рік: } NIM = 10\,154\,478 / 111\,974\,220 * 100\% = 9,07\%$$

2023 рік: $NIM = 12\,365\,484 / 153\,334\,846 * 100\% = 8,06\%$

Показник ROA в 2020 та 2021 роках перевищував 1%, що свідчить про те що він був позитивним та було ефективне використання активів банку, у 2022 році цей показник став від'ємним, виникли проблеми з прибутковістю у зв'язку із військовим станом, та у 2023 році показник знову став позитивним.

Показник ROE у 2020-2021 роках був високим, 26,93% та 33,33% відповідно, що свідчить про ефективне використання власного капіталу, та у 2022 році, також як і показник ROA у зв'язку з війною, та у 2023 році знову став позитивним, проте меншим ніж у 2020 чи 2021 роках.

Показник NIM залишався стабільним протягом всіх чотирьох років, тобто у банку стабільність у генерації чистого процентного доходу з активів.

Ліквідність банку – це здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між стоками і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань банку, а також строками і сумами інших джерел і напрямів використання коштів (надання кредитів та інші витрати) [29].

Банківський сектор стикається з ризиком ліквідності, який полягає в можливості недостатньої кількості грошових потоків для компенсації їх витоку. Це означає, що банк може опинитися в ситуації, коли він не зможе вчасно виконати свої зобов'язання через неможливість швидкого перетворення фінансових активів на готівку без значних втрат. Тому банки мають неперервно контролювати свою ліквідність, підтримуючи її на рівні, достатньому для вчасного виконання всіх зобов'язань, враховуючи їх обсяг, терміни та валюту платежів. Вони також повинні забезпечувати відповідне співвідношення між власними та залученими коштами, формувати оптимальну структуру активів, збільшуючи частку якісних активів з припустимим рівнем кредитного ризику, щоб виконати законні вимоги депозитаріїв, кредиторів та всіх інших клієнтів.

Національний банк України (НБУ) регулює ліквідність банків на мікрорівні, встановлюючи економічні нормативи для всіх банківських установ. Ці нормативи включають [30]:

Норматив короткострокової ліквідності (Н6): Цей показник визначає мінімальний обсяг активів, необхідних для виконання зобов'язань банку протягом одного року. Нормативне значення Н6 повинне бути не менше 60%.

Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR): Цей норматив встановлює мінімальний рівень ліквідності, необхідний для покриття чистого очікуваного відпливу грошових коштів протягом 30 календарних днів з урахуванням стрес-сценарію. Нормативне значення LCR становить 100%.

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR): Цей норматив встановлює мінімальний рівень стабільного фінансування, достатній для забезпечення фінансування діяльності банку на горизонті один рік. Розрахунок цього коефіцієнта відбувається відповідно до "Методики розрахунку коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR).

У табл. 3.6 наведено показники ліквідності банку ПУМБ, де наведені вище перелічені показники, що використовуються для регулювання ліквідності банків. Високий Н6 свідчить про те, що банк мав достатньо ліквідних активів для виконання своїх короткострокових зобов'язань протягом 2020 та 2021 років.

Коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) відображає здатність банку виконувати свої зобов'язання протягом наступних 30 днів у випадку стресового сценарію. Загалом по всім валютам цей коефіцієнт зріс з 182% у 2020 році до 395% у 2023 році. Однак, LCR в іноземних валютах знизився з 328% у 2022 році до 232% у 2023 році. Високий LCR свідчить про те, що банк має достатньо ліквідних активів для виконання своїх зобов'язань, навіть у випадку негативних економічних умов.

Таблиця 3.6 – Показники ліквідності ПУМБ банку за 2020-2023 рік

Норматив	2020 рік, %	2021 рік, %	2022 рік, %	2023 рік, %
Нб «Норматив короткострокової ліквідності» (активи з кінцевим строком погашення до 1 року до зобов'язань з кінцевим строком погашення до 1 року, включаючи позабалансові зобов'язання) (мінімальний рівень – 60%)	98	96	-	-
LCR – коефіцієнт покриття ліквідністю, нормативне значення не < 100%				
LCR загалом по всіх валютах	182	173	249	395
LCR в іноземних валютах	261	211	328	232
NSFR – коефіцієнт чистого стабільного фінансування		127	149	191
Не менше ніж 80% - з 1 квітня 2021 року				
Не менше ніж 90% - з 1 жовтня 2021 року				
Не менше ніж 100% - з 1 квітня 2022 року				

Джерело: розроблено автором на основі [22, 23, 24, 25]

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR) відображає здатність банку забезпечувати свою діяльність стабільним фінансуванням на горизонті одного року. Цей коефіцієнт зріс з 127% у 2021 році до 191% у 2023 році, перевищуючи мінімальне нормативне значення 100% з 1 квітня 2022 року. Високий NSFR свідчить про те, що банк має достатньо стабільного фінансування для підтримки своєї діяльності на довгостроковій основі.

З аналізу звіту про діяльність АТ "ПУМБ" станом на 31 грудня 2023 року можна зробити кілька ключових висновків щодо ефективності та перспектив подальшого розвитку банку:

Зростання активів та кредитного портфеля, активи банку значно зросли, досягнувши 153 335 млн. грн., що свідчить про потужний розвиток у 2023 році.

Збільшення корпоративного кредитного портфеля також вказує на активний кредитний процес.

Роздрібний кредитний портфель без обліку резервів під кредитні операції зменшився на 5 301 млн. грн. (-29,0%) до 12 997 млн. грн. Обсяг резервів під знецінення роздрібних позик зменшився на 5 233 млн. грн. (-62,2%) до 3 174 млн. грн. Зменшення резервів пов'язано з визріванням кредитних збитків та масштабним списанням за рахунок резерву проблемної заборгованості, що напряду була пов'язана із повномасштабним військовим вторгненням росії.

Зменшення обсягу резервів під кредити свідчить про поліпшення якості кредитного портфеля та зменшення ризиків банку.

За 2023 рік Банк отримав 12 365 млн. грн. чистого процентного доходу, що на 2 211 млн. грн. більше, ніж у 2022 році (+21,8%). Чистий комісійний дохід Банку за 2023 рік склав 2 144 млн. грн., що на 123 млн. грн. (+6,1%) більше показника 2022 року. Зростання чистого процентного та комісійного доходу свідчить про ефективну стратегію управління активами та здійснення комісійних операцій.

Стаття всього власного капіталу в 2023 році збільшилася на 5 693 млн. грн. (+48,7%) і на 31.12.2023 року складала 17 390 млн. грн.

Станом на 31 грудня 2023 року та 31 грудня 2022 року затверджений та зареєстрований акціонерний капітал Банку складається з 14 323 880 простих акцій номінальною вартістю 333,75 гривень за акцію. Станом на 31 грудня 2023 року всі акції були повністю оплачені та зареєстровані.

Збільшення статутного капіталу та власного капіталу банку свідчить про його стабільність та готовність до зустрічі з різними фінансовими викликами.

Операційний дохід Банку до вирахування витрат на резервування за 2023 рік склав 15 721 млн. грн., що на 589 млн. грн. (+3,9%) більше, ніж в 2022 році. Це підтверджує високу ефективність управлінської моделі та бізнесу в цілому.

Зміна процентних ставок: Зміна процентних ставок за кредитами та овердрафтами може вплинути на маржі банку та його конкурентоспроможність на ринку.

Загалом, АТ "ПУМБ" продемонстрував позитивні тенденції у своїй діяльності у 2023 році. Проте, для досягнення стійкого розвитку, важливо продовжувати моніторинг ризиків та адаптувати стратегії відповідно до змін у фінансовому середовищі.

3.3 Оцінка ефективності управління кредитним портфелем АТ "ПУМБ"

Банк використовує систему внутрішніх кредитних рейтингів для управління якістю кредитного портфелю. Ця система дозволяє вести точні та уніфіковані оцінки ризику для всього кредитного портфелю. Рейтинги базуються на різноманітних методах фінансового аналізу та ринкової інформації, що регулярно оновлюється.

При оцінці рейтингу позичальника, юридичної особи, банк використовує внутрішню рейтингову модель. Рейтинги поділяються на високий, стандартний та нижче стандартного.

Високий рейтинг відображає позичальників зі зростаючими обсягами операцій, стабільною фінансовою моделлю, високою ефективністю бізнесу та відмінною кредитною історією. Ці позичальники часто є лідерами ринку з міцними позиціями.

Стандартний рейтинг присвоюється позичальникам зі стабільними обсягами операцій та середньогалузевою ефективністю. Ці позичальники мають стабільні ринкові позиції на регіональному або національному рівні, з достатнім рівнем менеджменту та відсутністю значних затримок платежів.

Рейтинг нижче стандартного присвоюється позичальникам з нестабільними обсягами операцій, низькою ефективністю бізнесу та високим рівнем залежності від зовнішнього фінансування. Ці позичальники можуть мати проблеми з

погашенням зобов'язань, високий ризик неповернення коштів та нестабільні позиції на ринку.

Банк розробив спосіб виявлення ознак погіршення кредитів та збільшення ризику їх неповернення від початкового визнання фінансових інструментів. Вони також встановили критерії для припинення таких ознак. Кожного місяця банк аналізує кредитний портфель, що виявити та припинити ознаки погіршення кредитів та збільшення ризику неповернення.

Стадія 1: це фінансові інструменти, які не мають ознак зниження корисності або підвищення кредитного ризику, можуть бути нові кредити або кредити, які вже були видалені і не мають проблем із поверненням.

Стадія 2: це фінансові інструменти, які мають ознаки підвищення кредитного ризику, можуть бути кредити за якими виявлені проблеми з поверненням коштів.

Стадія 3: це фінансові інструменти, які мають ознаки зниження корисності, можуть бути кредити, які мають серйозні проблеми з поверненням коштів.

РОСІ (ПСКЗ): це фінансові активи, які вже мали проблеми з поверненням коштів на момент їх купівлі чи створення, банк враховує ці проблеми при визначенні вартості цих активів.

Із даних табл. 3.7 можна розглянути таку тенденцію, що кредити корпоративним клієнтам, на Стадії 1 зростають протягом всього періоду, що вказує на збільшення кредитної активності банку серед надійних клієнтів. На Стадії 2 сума кредитів також зросла, хоча меншими темпами, що може свідчити про поширення кредитів серед менш надійних клієнтів. На Стадії 3, деяка частина кредитів перейшла у цю категорію у 2021 році, тобто було погіршення кредитного портфеля банку, збільшення кількості клієнтів з високим ризиком несплати. Також знецінені кредити зростали протягом періоду, що свідчить про збільшення кредитних витрат банку.

Сума кредитів у фінансовому лізингу також зросла, що може вказувати на активний розвиток цього напрямку бізнесу.

Таблиця 3.7 – Кредитна якість портфелю за 2020-2022 рік на основі [22-25]

	Стадія	Високий рейтинг	Стандартний рейтинг	Нижче стандартного рейтингу	Знецінені	Всього
Станом на 31 грудня 2020 року						
Кредити та аванси клієнтам:						
Кредити Корпоративним клієнтам	Стадія 1	8697035	5376762	2283053	-	16356850
	Стадія 2	434820	489883	1094044	-	2018747
	Стадія 3	-	-	-	1726591	1726591
	РОСІ	-	-	-	147865	147865
Фінансовий лізинг	Стадія 1	367176	491420	219824	-	1078420
	Стадія 2	-	3561	574	-	4135
Всього		9499031	6361626	3597495	1874456	21332608
Станом на 31 грудня 2021 року						
Кредити та аванси клієнтам:						
Кредити корпоративним клієнтам	Стадія 1	5873153	14920640	5048210	-	25842003
	Стадія 2	19810	1330463	56906	-	1407179
	Стадія 3	-	-	-	1263364	1263364
	РОСІ	-	-	-	115703	115703
Фінансовий лізинг	Стадія 1	258409	1071933	91547	-	1421889
	Стадія 2	-	680	27396	-	28076
	Стадія 3	-	-	-	737	737
Всього		6151372	6361626	5224059	1379804	30078951
Станом на 31 грудня 2022 року						
Кредити та аванси клієнтам:						
Кредити корпоративним клієнтам	Стадія 1	9483755	13703838	1926916	-	25114509
	Стадія 2	191494	3456308	1100570	-	4748372
	Стадія 3	-	-	-	1299134	1299134
	РОСІ	-	-	-	54444	54444
Фінансовий лізинг	Стадія 1	102947	545879	97697	-	746523
	Стадія 2	82405	456909	2964	-	542278
	Стадія 3	-	-	-	180104	180104
Всього		9860601	18162934	3128147	1533682	32685364

Продовження таблиці 3.7

	Стадія	Високий рейтинг	Стандартний рейтинг	Нижче стандартного рейтингу	Знецінені	Всього
Станом на 31 грудня 2023 року						
Кредити та аванси клієнтам:						
Кредити корпоративним клієнтам	Стадія 1	15549467	16135180	1086392	-	32771039
	Стадія 2	152711	3109615	1713337	-	4975663
	Стадія 3	-	-	-	1028295	1028295
	POCI	-	-	-	9787	9787
Фінансовий лізинг	Стадія 1	287971	898918	236777	-	1423666
	Стадія 2	34214	57304	52706	-	144224
	Стадія 3	-	-	-	111070	111070
Всього		16024363	20201017	3089212	1149152	40463744

Джерело: розроблено автором на основі [22, 23, 24, 25]

Нижче наведений аналіз кредитів фізичним особам за днями прострочення боргу станом на 31 грудня 2022 та 2023 року:

Таблиця 3.8 – Аналіз кредитів фізичним особам за днями прострочення боргу за 2022 рік

Станом на 31 грудня 2022 року	Стадія	Не прострочені	1-30 днів	31-60 днів	61-90 днів	91-180 днів	181-265 днів	Більше ніж 365 днів	Всього
Споживчі кредити	Стадія 1	2484458	141937	103	49	29	9	-	2626595
	Стадія 2	227054	70274	53261	27255	1	-	-	377845
	Стадія 3	4142	1965	1100	1084	48465	49730	1446	107932
Кредитні картки та овердрафти	Стадія 1	4727613	1130490	179052	50	66	33	11	6037315
	Стадія 2	49811	61485	71536	175457	109219	-	-	467508
	Стадія 3	4742	3563	1856	2915	91132	121048	4986	230242
Іпотечне кредитування	Стадія 1	11504	46	-	-	-	-	-	11550
	Стадія 2	16301	407	1034	1	-	-	-	17743
	Стадія 3	121	5	-	-	558	7146	6715	14545
Всього		7525746	1410172	307942	206811	249470	177966	13158	9891265

Джерело: розроблено автором на основі [24]

Таблиця 3.9 – Аналіз кредитів фізичним особам за днями прострочення боргу за 2023 рік

Станом на 31 грудня 2023 року	Стадія	Не прострочені	1-30 днів	31-60 днів	61-90 днів	91-180 днів	181-265 днів	Більше ніж 365 днів	Всього
Споживчі кредити	Стадія 1	3221560	59527	366	1	7	1	-	3281462
	Стадія 2	389395	58087	25268	9601	-	-	-	482351
	Стадія 3	1394	566	363	349	9809	10521	3109	26111
Кредитні картки та овердрафти	Стадія 1	4489088	728201	54223	25	46	17	10	5271610
	Стадія 2	531197	90054	22245	28206	13389	3	9	685103
	Стадія 3	2212	1423	494	497	10049	17224	7635	39534
Іпотечне кредитування	Стадія 1	7471	223	-	-	-	-	-	7694
	Стадія 2	15629	891	16	14	-	-	-	16550
	Стадія 3	359	63	104	-	266	2671	8974	12437
Всього		8658305	939035	103079	38693	33566	30437	19737	9822852

Джерело: розроблено автором на основі [25]

На основі цих даних, можна зробити декілька висновків:

Зменшення прострочених платежів: загалом, кількість прострочених платежів зменшується. Це позитивний показник, який свідчить про поліпшення кредитної дисципліни позичальників або ефективність процесів виявлення та управління простроченими платежами банку.

Збільшення кількості кредитів на Стадії 1: кількість кредитів на Стадії 1 (кредити без ознак зниження корисності або підвищення кредитного ризику) зростає. Це свідчить про здоровий кредитний портфель банку.

Зменшення кількості кредитів на Стадії 3: кількість кредитів на Стадії 3 (кредити з ознаками зниження корисності) зменшується. Це свідчить про ефективне управління проблемними кредитами банку.

Стабільність кількості кредитів на Стадії 2: кількість кредитів на Стадії 2 (кредити з ознаками підвищення кредитного ризику) залишається стабільною. Це може свідчити про стабільність кредитного ризику в банку.

Кредитний портфель ПУМБ у секторі корпоративного бізнесу показав зростання на 25% незважаючи на спад на ринку, а його рівень зростання в секторі малого та середнього бізнесу досяг 32%. Якість портфеля в усіх сегментах значно

вища, ніж очікувалося та прогнозувалося. Такі показники були досягнуті завдяки активній підтримці та фінансуванню українського бізнесу, а також кредитуванню широкого сегменту ФОП.

ВИСНОВКИ

Отже, під кредитним портфелем розуміється сукупність кредитів, наданих банком на певну дату з метою отримання доходу у вигляді відсотків, відображає результати кредитної діяльності банку. Портфель включає в себе всі кредити, що були надані банком і класифікується за різними параметрами, такими як розмір кредиту, ступінь ризику, термін дії, тип позичальників тощо.

Управління кредитним портфелем включає в себе функції, які можна розділити на три групи: на рівні банку, на рівні кредитного портфеля, на рівні окремої позички, кожна група включає в себе задачі, що спрямовані на досягнення цілей банку. Управління кредитним портфелем банку тісно вплетено в процес управління ризиками, пов'язаними з кредитними операціями. Кредитний ризик визначається як потенційні втрати банку через нездатність сторони, що взяла на себе зобов'язання, виконати умови будь-якої фінансової угоди з банком або виконати свої зобов'язання іншим способом. Управління кредитним ризиком допомагає банку оптимізувати свій кредитний портфель, зменшити потенційні витрати та підвищити прибутковість.

Для якісного та кількісного оцінювання кредитоспроможності позичальників існує підхід, що називається кредитним скорингом, що надає реальну оцінку в балах для кожної характеристики позичальника, можливість банкам автоматизувати процес прийняття рішень. Для аналізу характеристик позичальника використовуються певні методики, як: PARSER, CAMPARI, правило шести С. Банки зосереджують увагу на оцінці фінансових можливостей позичальника, використовуючи сучасні програми експрес-аналізу фінансового стану, створюється інформаційна клієнтська база, яка містить інформацію про кредитну історію позичальників, ділова репутація, стан рахунків тощо.

Оскільки для ефективного управління кредитним портфелем банку необхідно провести його аналіз за кількісними характеристиками, кількісний аналіз полягає у вивченні складу та структури кредитного портфеля банку, тому було досліджено структуру та динаміку кредитного портфеля АТ «ПУМБ», кредитний портфель у 2023 році виріс порівняно з 2022 роком і становив 52 058 047 тис. грн.,

кредити корпоративним позичальникам зростають протягом 2020-2023 років, тому банк орієнтований в основному на кредитування корпоративних клієнтів. У 2020 році частка наданих кредитів корпоративним клієнтам більша в 1,6 рази порівняно з кредитами наданими фізичним особам, у 2021 році в 1,7 рази, у 2022 році це значення зростає і більше в 3,5 рази, у 2023 році – в 4,3 рази, ніж кредити надані фізичним особам.

Питому вагу в структурі корпоративного кредитного портфеля за галузями економіки становлять кредити підприємствам торгівлі (35,4%), харчової промисловості та сільського господарства (33,9%).

Загалом кредитний портфель АТ «ПУМБ» відображає стабільний та динамічний розвиток банку, банку зумів зберегти та удосконалити свою фінансову стійкість та ефективність управління з урахуванням зовнішніх факторів, таких як економічні коливання, військовий конфлікт. Портфель корпоративних позик показує диверсифікацію у розподілі кредитних ресурсів за різними галузями, що відображає гнучкість та адаптивність банку до змін у ринкових умовах.

Норматив короткострокової ліквідності, коефіцієнт покриття ліквідністю, коефіцієнт чистого стабільного фінансування – це нормативи Національного банку України, що регулюють ліквідність банків. Дані нормативи свідчать що ПУМБ має достатньо ліквідних активів для виконання своїх короткострокових зобов'язань, достатньо ліквідних активів для виконання своїх зобов'язань у випадку негативних економічних умов, а також достатньо стабільного фінансування для підтримки своєї діяльності на довгостроковій основі.

Банк використовує систему внутрішніх кредитних рейтингів для управління якістю кредитного портфеля. При ознаках погіршення кредитів та збільшення ризику їх неповернення, банк розробив спосіб виявлення таких ознак і тому оцінюється якість кредитного портфелю за стадіями 1, 2, 3 та РОСІ (ПСКЗ). Кількість кредитів на Стадії 1 (без ознак зниження корисності і підвищення кредитного ризику) зростає, що свідчить про здоровий кредитний портфель. Стабільна кількість кредитів на Стадії 2 (з ознаками підвищення кредитного ризику) залишається стабільною. Зменшення кількості кредитів на Стадії 3 (з

ознаками зниження корисності) зменшується, що в загальному свідчить про ефективне управління проблемними кредитами банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених / ред. Кол.: Н. А. Хрущ, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та ін. (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2020. 104 с.

2. Вовк В. Я., Хмеленко О. В. Кредитування і контроль. Навчальний посібник URL: https://pidru4niki.com/1584072041486/bankivska_sprava/kredituvannya_i_kontrol

3. Калініченко Л. Л., Горбунова Т. Теоретичні аспекти формування кредитного портфеля банків. Глобальні та національні проблеми економіки. Електронне видання. Випуск 6. С. 705-708. URL: http://global-national.in.ua/archive/6-2015/06_2015.pdf

4. Вербовенко І. В., Жарікова О. Б. Управління кредитним портфелем банку. С. 9-11. «Страховий ринок України: виклики в період дії воєнного стану та перспективи подальшого розвитку»: матеріали доповідей Міжнародного науково-практичного круглого столу (17 листопада 2022 р.) / За заг ред.: Костюк В. А. – К.: НУБіП України, 2022. – 77 с. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u207/zbirnik_tez_krugliy_stil_bss_19.12.2022.pdf

5. Чуб П. М. Процес управління кредитним портфелем комерційного банку. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/be9baea9-c8df-4e99-812a-dfcea6c995c8/content>

6. Л. О. Гаряга Управління кредитним портфелем у контексті реформування банківської системи України. Ефективна економіка № 10, 2016 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5192>

7. Куліш Г. П., Кот М. А. Управління кредитним портфелем банку. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 18, 2017. С. 463-467. URL: http://global-national.in.ua/archive/18-2017/18_2017.pdf

8. Корват О. В., Бородін С. В. Ризик-менеджмент в управлінні кредитним портфелем банку. Гроші, фінанси і кредит. Випуск 25, 2018. С. 689-694. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2018/25_2018_ukr/116.pdf

9. Управління ризиками в банківській діяльності: Опорний конспект лекцій // Укл.: Гуцал І.С., Оконська О.О., Сас Б.Б., Тимків А.О. – Тернопіль: ТНЕУ, 2007. – 85 с.

10. Аванесова Н. Е., Вознікова Ю. М. Кредитна політика банківських установ: стратегічні аспекти та ризики. Глобальні та національні проблеми економіки. Випуск 8, 2015. С.956-961. URL: <http://www.global-national.in.ua/archive/8-2015/200.pdf>

11. Постанова Національного банку України «Про схвалення Методичних рекомендацій та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04#Text>

12. Дунас Н. В., Білокриницька М. С. Впровадження системи кредитного скорингу українськими банками для споживчого кредитування. Приазовський економічний вісник . Випуск 5(16) 2019. С. 263-269. URL: http://www.pev.kpu.zp.ua/journals/2019/5_16_uk/5_16_2019.pdf

13. Волик Н. Г. Скоринг як експертний метод оцінювання кредитного ризику комерційного банку при споживчому кредитуванні. Вісник Запорізького національного університету №1(3), 2008. С. 40-44. URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/2008-econ-1.pdf>

14. О. А. Мовчанюк, Кредитний скоринг як метод оцінки кредитного ризику. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/28aa996a-c9b3-4f00-bc79-0affd0e1da37/content>

15. Л. О. Гаряга, Кредитний ризик: ідентифікація, класифікація та методи оцінки. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/55676/5/Hariaha_Kredytnyi_ryzyk.pdf

16. Войтов С. В. Аналіз моделей оцінки кредитного ризику позичальника на основі визначення ймовірності дефолту. Проблеми їх імплементації в умовах

банківської системи України. «Молодий вчений» №9 (24), Частина 1, 2015 р. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/9/11.pdf>

17. В. Г. Гуськова, П. І. Бідюк Оцінювання кредитоспроможності позичальників кредитів методами інтелектуального аналізу даних. Системні дослідження та інформаційні технології, 2019, №2. URL: https://www.researchgate.net/publication/335450738_Evaluating_the_borrower's_credit_worthiness_of_loans_using_data_mining_method

18. Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text>

19. Матвєєва А. С. Аналіз методичного забезпечення кредитоспроможності позичальника банківської установи. Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С.Кузнеця №8,2015. URL: https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/11/MV_8_2015.pdf

20. Суханова А. В., Пухальська Н. О., Черній Б. С. Сучасні методи оцінки кредитоспроможності позичальника банківськими установами. Економіка і суспільство. Випуск №18 / 2018. С. 821-826.

21. Крук О. М. Аналіз кредитного портфеля комерційного банку. БІЗНЕСІНФОРМ №10, 2018. С. 309-313. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2018-10_0-pages-309_314.pdf

22. Фінансова звітність за 2020 рік АТ «ПУМБ». URL: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C__ifrs_fs%202020_ukr%20v12.03.pdf?v=637528018319768829

23. Фінансова звітність за 2021 рік АТ «ПУМБ». URL: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C__fuib_21fsu_isa_with%20signatures.pdf?v=638018659905849369

24. Фінансова звітність за 2022 рік АТ «ПУМБ». URL: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C__fuib_22fsu_isa_with%20signatures.pdf?v=638018659905849369

25. Фінансова звітність за 2023 рік АТ «ПУМБ». URL: https://about.pumb.ua/content/cmsfile/ua/%D1%84%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C__fuib_23fsu_isa_ukr.pdf?v=638497404704089380

26. Лексова С., Клевець О. Фінансовий менеджмент та аналіз. Показники фінансового аналізу. URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/pokazатели-finansovogo-analiza-predpriyatiya>

27. С. А. Кузнецова, Т. М. Болгар, З. С. Пестовська. Банківська система. URL: https://pidru4niki.com/1584072061992/bankivska_sprava/bankivska_sistema

28. Andrew Bloomenthal, David Kindness, Katrina Munichello. Net Interest Margin. URL: <https://www.investopedia.com/terms/n/netinterestmargin.asp>

29. О. Д. Вовчак, Т. Я. Андрейко. Підручник Кредит і банківська справа. URL: https://pidru4niki.com/14350120/bankivska_sprava/kredit_i_bankivska_sprava

30. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/>

Ім'я користувача:

Економічної теорії Журба Тетяна

Дата перевірки:

15.05.2024 11:29:54 EEST

ID перевірки: 1016253297

Тип перевірки:

Doc vs Internet + Library

Дата звіту:

15.05.2024 15:25:22 EEST

ID користувача: 100005720

Назва документа: Коваль А.В._Економіко-аналітичний інструментарій управління кредитним портфелем бан...

Кількість сторінок: 54

Кількість слів: 11293 Кількість символів: 86117 Розмір файлу: 122.42 KB

ID файлу: 1016039653

28.8%

Схожість

Найбільша схожість: 2.63% з Інтернет-джерелом (<http://bulletin.kpi.ua/files/2008-3-2.pdf>)

25.6% Джерелаз Інтернету

407

Сторінка 56

20.8% Джерелаз Бібліотеки

324

Сторінка 62

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел